

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ره‌توشه راهیان نور

ویژه محرم الحرام ۱۴۳۱ق/ ۱۳۸۸ش

« نوجوانان و جوانان عاشورایی »

تهیه و تدوین:

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

معاونت فرهنگی و تبلیغی

مدیریت تدوین ره‌توشه راهیان نور

ره‌توشه راهیان نور: ویژه محرم الحرام ۱۴۳۱ ق. = ۱۳۸۸ ش (نوجوانان و جوانان عاشورایی) / تهیه و تدوین دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، مدیریت تدوین ره‌توشه راهیان نور. - قم: رشید، ۱۳۸۸.

۱۰۴ ص. - (متون علمی - آموزشی ویژه مبلغان؛ ۸۴)

ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۳۷-۷۲-۴: ۱۸۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

کتاب‌نامه به صورت زیرنویس.

۱. جوانان و اسلام. ۲. عاشورا - مقاله‌ها و خطابه‌ها. ۳. حسین بن علی ، امام سوم، ۴-۶ ق. - مقاله‌ها و خطابه‌ها. ۴. اسلام - تبلیغات - راهنمای آموزشی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، مدیریت تدوین ره‌توشه راهیان نور. ب. عنوان: نوجوانان و جوانان عاشورایی

۲۹۷/۹۵۳۴

BP ۴۱/۷۵/۹۷

۱۳۸۸

ره‌توشه راهیان نور

ویژه محرم الحرام ۱۴۳۱ ق/ ۱۳۸۸ ش

تهیه و تدوین: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

معاونت فرهنگی و تبلیغی

مدیریت تدوین ره‌توشه راهیان نور

ناشر: نشر رشید

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: الهادی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۵۰۰۰

بها: ۱۸۰۰ تومان

تلفن: ۷۱۱۶۰ - ۰۲۵۱ - نمابر: ۷۷۴۳۱۷۶ - ۰۲۵۱

درگاه وبسایت‌های معاونت فرهنگی و تبلیغی: www.balagh.ir

پست الکترونیک: info@balagh.ir-net

تمامی حقوق © محفوظ است.

Printed in the Islamic Republic of Iran

امام خمینی (قدس سره):

با حلول ماه محرم، ماه حماسه و شجاعت و فداکاری آغاز شد. ماهی که خون بر شمشیر پیروز شد. ماهی که قدرت حق، باطل را تا ابد محکوم و داغ باطله بر جبهه ستم کاران و حکومت‌های شیطانی زد. ماهی که به نسل‌ها در طول تاریخ، راه پیروزی بر سرنیزه آموخت. ماهی که شکست ابرقدرت‌ها را در مقابل کلمه حق، به ثبت رساند. ماهی که امام مسلمین، راه مبارزه با ستم کاران تاریخ را به ما آموخت.

مقام معظم رهبری (دام ظلّه):

حقاً باید گفت که نه فقط ما انسان‌های خاکی حقیر و ناقابل، بلکه همه عوالم وجود، ارواح و اولیا و بزرگان و فرشتگان مقرب، محتاج پرتوی از نور اویند و در تمام عوالم تودرتوی وجود، که برای ما روشن و آشنا هم نیست، نور مبارک حسین بن علی مثل خورشید می‌درخشد. اگر انسان خود را در پرتو این خورشید قرار دهد، این کار بسیار برجسته است.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۵
روش کنفرانسی و گفتگوی جمعی بین دانش آموزان، زیر نظر مبلغ.....	۱۸
روش نشریه‌ای و فرهنگی.....	۱۸
سخن آخر.....	۲۰
درس اول: قسمت اول از طرح نور آسمانی.....	۲۲
تعلیمات دینی و پیش‌عاشورایی.....	۲۲
من چه نیازی به عاشورا دارم؟!.....	۲۲
شیوه آموزشی و اجرای تدریجی درس.....	۲۳
درس دوم: قسمت دوم تفسیر طرح نور آسمانی.....	۳۲
هدف این درس.....	۳۲
بخش اول.....	۳۲
بخش سوم: سر هم پوشانی نام حسین و تفسیر تاریخی طرح.....	۳۴
۱- نمودار تاریخی دعای ندبه.....	۳۵
نتیجه‌گیری و جمع‌بندی طرح نور آسمانی.....	۳۸
یادآوری.....	۴۰
درس سوم: درس عربی: زیارت عاشورا.....	۴۱
هدف درس.....	۴۱
بخش اول: واژه‌شناسی.....	۴۲
قواعد و نکات نحوی و ادبی.....	۴۳

۴۳ ساختار بیانی و ادبی زیارت
۴۴ ساختار مفهومی و معرفتی زیارت
۴۹	درس چهارم: درس جغرافیا: جغرافیای معنویت و حماسه
۴۹ هدف درس
۴۹ شیوه و وسایل کمک آموزشی
۵۲ فصل‌های متن درسی
۵۲ مشق شب
۵۲ هویت جغرافیایی
۵۳ جغرافیای طبیعی رخدادهای عاشورا
۵۴ مدینه و مکه
۵۴ کوفه
۵۵ دمشق
۵۵ جغرافیای دینی منطقه در آستانه عاشورا
۵۶ در دمشق و مناطق غربی خاورمیانه
۵۶ در مناطق شرقی
۵۷ جغرافیای قیام سیدالشهدا
۵۸ از جهت جمعیت
۵۸ از جهت جغرافیایی
۵۹ جغرافیای کربلا
۵۹ جغرافیای عاشورایی تشیع
۶۱	درس پنجم: درس تاریخ: تاریخ عاشورا، عاشورای تاریخی
۶۱ هدف درس
۶۱ عاشورا از منظر تاریخ
۶۴ این هجرت شبیه هجرت‌های تاریخی زیر است
۶۵ بازتاب تاریخی عاشورا
۶۶ عاشورا و فلسفه تاریخ: راه سرخ و راه سبز
۶۷ عاشورا چه نسبتی تاریخی با من دارد؟

درس ششم: درس ریاضیات: کمیت یزیدی، کیفیت حسینی	۶۹
هدف درس	۶۹
مبانی و روش آموزشی این درس	۶۹
محتوا	۷۰
قصه آفرینش و پیامهای ریاضی آن	۷۱
ترکیبی از جسم مادی و روح	۷۱
اما در مقابل این نظام و مکتب	۷۳
کمیت و کیفیت در حماسه عاشور	۷۴
۱- نمونه‌هایی از محاسبه کمی و کیفی جبهه حق	۷۵
الف: هندسه و مسافت	۷۵
درس‌ها	۷۵
ب: آمار و ارقام	۷۶
درس‌ها و پیام‌ها	۷۷
۲- حساب و آمارهای خیالی جبهه باطل	۷۸
۳- محاسبه بازتاب کیفی عاشورا و کمیت‌زایی ناشی از آن	۸۰
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۸۱
درس هفتم: درس تعلیمات اجتماعی: هیئت	۸۳
هدف درس	۸۳
پیش درآمد: جامعه حسینی	۸۴
آیا می‌دانید	۸۶
هیئت	۸۶
هیئت‌های عاشورایی از منظر جامعه‌شناسی	۸۷
من و هیئت	۸۸
درس هشتم: درس زیست‌شناسی: شور و شعور طبیعت	۸۹
هدف درس	۸۹
طبیعت هوشمند قرآنی	۹۰
عاشورای طبیعت و طبیعت عاشورایی	۹۱

۹۲ جمع بندی
۹۳ رابطه و نیاز من و طبیعت عاشورایی
۹۶ درس نهم: شریعت و احکام، اوج سلوک عاشورایی
۹۶ هدف درس
۹۷ از جلوه های شخصیت شناسی امام
۱۰۰ جلوه‌ای از سیره فقهی - سیاسی حضرت
۱۰۰ سیرهٔ اجتماعی - فقهی حضرت
۱۰۰ تحلیل شخصیت سیاه و سفید و خاکستری
۱۰۱ نتیجه‌گیری و جمع بندی

پیش‌گفتار

السلام عليك يا ابا عبدالله و على الأرواح التي حلت بفنائك

حماسهٔ جاودان عاشورا پیوسته همچون مشعلی فروزان بر تارک تاریخ می‌درخشد و بر جان تشنگان حقیقت و ره‌پویان سعادت نورافشانی می‌کند. سالار شهیدان جهان، استراتژی مبارزهٔ حق‌طلبانهٔ خود را با خط سرخ شهادت، بر لوح زرین حیات انسانی به زیباترین صورت نگاشته تا همواره آزادگان، جوانمردان و عدالت‌خواهان، آن را سرلوحهٔ عمل خویش قرار دهند. اگر گفته می‌شود: «شهید، قلب تاریخ است»، یعنی نوری است در ظلمت، فریادی است در سکوت و حرکتی است در سکون؛ حیات بخش و جنبش‌آفرین، حرکت‌زا و فرهنگ‌ساز.

بدین‌سان محرم هر سال، با شوری بیش‌تر به صحنهٔ تاریخ پا می‌گذارد و همگان را به شنیدن پیام جاودانهٔ خود فرا می‌خواند و به یک‌باره، همهٔ ارزش‌های متعالی را در لابه‌لای حوادث بی‌بدیل جلوه‌گر می‌سازد. آری، مکتب شهادت به عنوان حضوری عاشقانه و پرفروغ در صحنهٔ مبارزهٔ حق و باطل، اصالتی جاودانه است و رسالت ما، معرفت و پافشاری و شکیبایی بر آن سنت حسنهٔ الهی است.

انقلابی مقدس و اسوه‌ای بی‌نظیر

قیام‌های مقدس و ویژگی‌های بارزی دارند که نماد‌اعلای آن در نهضت

عظیم کربلا دیده می‌شود، از جمله:

۱. انگیزه قیام، رضای خدا و گرایش‌های عالی انسانی همچون عدل، آزادی، رفع ظلم و استبداد و برافراشتن پرچم توحیداست، نه کسب جاه و مقام و ثروت؛
 ۲. در زمان پرظلمت و دهشت‌زاه، همچون برقی می‌جهد و چون ستاره‌ای می‌درخشد.

۳. از منطق حقیقت‌خواهی در برابر منطق منفعت‌جویی برخوردار است:
 وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ^۱، وَيُطْعِمُونَ
 الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ^۲.

۴. مبتنی بر بینش عمیق و بصیرت نافذ است: وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ
 رُشْدَهُ^۳، یا درباره اصحاب کهف می‌خوانیم: وَزَدْنَاهُمْ هُدًى^۴.

به همین لحاظ برای حماسه حسینی از جهات گوناگون نظیری نمی‌توان یافت؛ لذا گذر زمان آن را کهنه نمی‌سازد و بازگویی مکرر و مداوم آن، هرگز از طراوت و تازگی‌اش نمی‌کاهد و نخواهد کاست. این نهضت از لحاظ رهبری، هدف، قدرت، علو، فداکاری، انسانیت، افراد حاضر، دشمنان و مقابله‌کنندگان، نحوه شکل‌گیری، پیام و... ویژگی‌هایی بی‌بدیل دارد که شایسته است با نازک‌اندیشی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد و از خرافه و پیرایه‌هایی که در طول زمان به آن بسته شده است، پیراسته گردد و در قالب اسوه شایسته انسانی برای همیشه و به ویژه اوضاع کنونی فراروی همگان باشد.

با کمال تأسف و علی‌رغم بزرگداشت نهضت کربلا، هنوز آن‌گونه که

۱. سوره حشر، آیه ۹.

۲. سوره انسان، آیه ۸.

۳. سوره انبیا، آیه ۵۱.

۴. سوره کهف، آیه ۱۳.

باید، به زوایای گوناگون این نهضت توجه کافی نشده است. باید با تأملی ژرف و در پرتو سخنان سید و سالار شهیدان و متون روایی - تاریخی به بازخوانی و تحلیل اهداف، ابعاد، آثار، عبرت‌ها و درس‌های نهضت پرفروغ عاشورا پرداخت و فلسفه عزاداری و پیام آن قیام الهی را در اوضاع کنونی امت اسلامی تبیین نمود.

حماسه کربلا، پیام‌هایی در گوش جان آدمیان زمزمه می‌کند و مسئولیت‌هایی را که در این دوران بر دوش آنان است یادآور می‌شود. باید به این نکته توجه نمود که نهضت حسینی، علت بقای اصل دین و فرهنگ اسلامی و جان‌مایه اتحاد و انسجام امت اسلامی است. معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی(قدس سره) با الهام از نهضت حسینی انقلاب‌رهایی‌بخش خود را آغاز کرد و شکوفه انقلاب اسلامی با همت ستودنی ملت بزرگ ایران در محرم سال ۱۳۵۷ شکفت و در ۲۲ بهمن به بار نشست و پس از آن نیز همین فرهنگ عاشورایی درس‌آموز رشد معنوی و حماسی رزمندگان هشت سال دفاع مقدس گشت؛ پس همگان باید ضمن بازشناسی و تأمل در فلسفه و ابعاد گوناگون این نهضت، رسالت سرخ حسینی را پی بگیرند و با استفاده از رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی(دام‌ظله) مسئولیت خود را در اوضاع نابسامان جهان معاصر، در راستای تحقق اهداف آن حضرت فراموش نکنند.

مجموعه‌ای که پیش روی شماست، ره‌توشه ویژه ماه محرم درباره نهضت حسینی و حماسه همیشه جاوید عاشورا است که در قالبی نوین و شیوه‌ای جدید شامل ۷ جلد کتاب با موضوعات متنوع و هر یک در حجمی متناسب برای ماه محرم تقدیم شما عزیزان می‌گردد.

امیدواریم با مطالعه دقیق مجموعه و انتقال دیدگاه‌ها و پیشنهادهای خویش (با تکمیل برگه نظرسنجی چاپ شده در آخر کتاب) ما را مورد محبت خود قرار داده و زمینه را برای تغییر و تحولی اساسی در شیوه ارائه

مجموعه ره‌توشه و نیز محتوای مناسب‌تر آن، فراهم سازید. خداوند بزرگ را می‌خوانیم و از او می‌خواهیم که فضیلتی گرانقدر، روحانیون ارجمند، مبلغان گرامی و ذاکران گران‌مایه حسینی را در مسئولیت والا و خطیر پیام‌رسانی نهضت کربلا موفق بدارد و امت اسلامی را به ویژه در اوضاع کنونی، درس‌آموز مکتب سالار شهیدان قرار دهد تا نظام سلطه جهانی طمع اختلاف‌افکنی و خیال‌چپاول، حمله، تسلط و استعمار فرهنگی کشورهای اسلامی را در سر‌نپروراند و دریابند که در سراسر جهان، به ویژه در ایران اسلامی درس‌آموختگان مکتب «هیئات منّا الذّله» هیچ‌گاه با هیاهو و تهدید و تطمیع از حقوق مسلم خود دست برنمی‌دارند و با عشق و شور و شهادت، آماده مواجهه با هر حرکت نابخردانه دشمن هستند. در این‌جا لازم است از تلاش‌های بی‌دریغ مجموعه محققان، نویسندگان و دست‌اندرکاران محترم تهیه و تدوین و چاپ و نشر این اثر ارزشمند به ویژه حجة‌الاسلام والمسلمین آقای رضایی که مسئولیت رایزنی با مؤلفان و تهیه مقالات را داشته‌اند، و از جناب آقایان محمود نوراللهی و سید حسین موسوی که مسئولیت پی‌گیری و چاپ مجموعه را برعهده داشتند و تلاش متراکم و مضاعف نمودند، هم‌چنین شورای علمی محترم که ما را در ارائه این مجموعه یاری رساندند، صمیمانه سپاسگزاری نماییم. پیشاپیش از هر گونه نقص و کاستی پوزش طلبیده و از خدای منان برای همه مبلغان گرامی، توفیق و سلامت و سعادت را آرزو می‌کنیم.

و آخر دعوانا أن الحمد لله ربّ العالمین.

سید محمود مدنی

معاون فرهنگی و تبلیغی

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

مقدمه

نوجوانی، سنی بین ۱۴ تا ۱۸ سالگی و اوج بحران بلوغ و گذر از کودکی تا جوانی است و جوانی از ۱۸ تا ۲۵ و نهایتاً ۲۸ سالگی است که اوج نشاط و شادابی جسم و تن آدمی می‌باشد.

این دو سن به ترتیب دو مرحله شخصیت و هویت‌یابی و آن‌گاه ابراز هویت و شخصیت می‌باشد. بدین جهت این دو مرحله طلایی‌ترین مراحل زندگی آدمی می‌باشد که سنگ بنای مراحل بعدی را شکل می‌دهند.

از مهم‌ترین ابعاد شخصیتی و هویتی، شخصیت و هویت دینی، تاریخی و جغرافیایی است. ابعادی که اگر درست تعریف و نهادینه نگردند، باعث بحران هویت و سرگردانی شخصیتی در میان افراد می‌گردند.

عاشورا با توجه به ظرفیت‌های وسیع و عمیق و غنای معرفتی و رفتاری خود یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین ابعاد مکتب تشیع است که به راحتی و زیبایی می‌تواند پاسخ‌گوی این ابعاد هویتی و شخصیتی به نوجوانان و جوانان باشد و پاسخی جامع به نیازهای روحی و روانی و رفتاری آن‌ها باشد.

بدین جهت در این کتاب تلاش شده تا با ارائه نگاهی علمی و کارکردگرایانه، نگاهی نو و دیداری آگاهانه با عاشورا داشته باشیم تا بتوانیم

در دهه محرم تبلیغ اثرگذار برای قشر عظیم نوجوانان و جوانان داشته باشیم.

برای فهم بهتر و بیش‌تر کتاب، توجه به نکات زیر ضروری است:
 ۱) مخاطب اصلی این کتاب، نوجوانان (مقطع دبیرستان) و احتمالاً جوانان (دانشگاهی) می‌باشند، یعنی با تنزیل و ساده‌سازی محتواها متن کتاب دانش‌آموزی و با کمی تعمیق، بسط و تحلیل اضافه‌تر کتاب دانش‌جویی می‌گردد. بدین جهت مبلغ قبل از ارائه کتاب باید در دو زمینه به مطالعه و برنامه‌ریزی بپردازد: یکی مطالعه محتوایی و دوم، برنامه‌ریزی ارائه فرمی. تا بهترین استفاده را از این کتاب داشته باشند.

البته این کتاب به گونه‌ای طراحی شده است که برای مربیان آموزش و پرورش هم قابل استفاده می‌باشد، بدین جهت مبلغ ارجمند هم می‌تواند این کتاب را در جلسات اولیا و مربیان با نگاهی کلی مورد استفاده قرار دهد و یا در اختیار مربیان آموزش و پرورش (چه تربیتی و چه مربیان رشته‌های گوناگون علمی که در این کتاب به آن‌ها اشاره شده است) قرار دهد تا آن را در برنامه‌های درسی خود مورد استفاده قرار دهند.

۲) مدل کلی: در این کتاب به جهت ارائه نگاه علمی و عملی به حادثه عاشورا، از روش و شیوه کتب درسی‌ای استفاده شده است که در طول سال تحصیلی، دانش‌آموزان با آن انس و سروکار دارند.

بدین جهت بر مبلغ ارجمند لازم است قبل از استفاده از هر درس، حداقل یکی دو کتاب از پایه‌های تحصیلی متوسطه (جغرافیا و یا تاریخ و یا ادبیات) را مطالعه نماید تا با محتوا و سبک درسی و آموزشی آن آشنایی اجمالی یابد. البته این به معنی خروج این کتاب از سبک و روش تبلیغی و رفتن آن به سوی سبک آموزشی نیست، ولی به هر حال، حال و هوای

خاص دانش‌آموزی، مدرسه و دانشگاه، سبکی متفاوت از تبلیغ دینی را می‌طلبد، چرا که:

«كَلِّمُوا النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ» بدین جهت آشنایی با کتب درسی در هر رشته و استفاده از اصطلاحات و یا وسایل کمک آموزشی آن، در استفاده بهتر و بیش‌تر از این کتاب ضروری می‌باشد.

هدفی دیگر و مهم که از این رویکرد در این کتاب مورد توجه بوده است، توجه دادن جامعه دانش‌آموزی و دانش‌جویی کشور به وجود علمی بینارشته‌ای بین عاشورا و متن زندگی و رشته‌های علمی تحصیلی است، به گونه‌ای که بین زندگی تحصیلی خود در رشته‌های گوناگون علوم انسانی و علوم پایه و عاشورا جدایی و بیگانگی احساس نکنند و لازمه ایجاد جامعه دینی و تمدن اسلامی را ایجاد نگاه پیوسته بین عالم و دین ببینند.

لذا رسالت مهم مبلغ در دهه محرم با استفاده از ظرفیت‌های عظیم دانشگاه ایجاد همین ذهنیت و زاویه تطبیقی و مقایسه‌ای باید باشد.

در این زمینه راهنمایی برای انجام فعالیت‌های فوق‌برنامه و یا پژوهش‌های میدانی، عاشورایی می‌تواند مبلغ و دانش‌آموزان را در رسیدن به این هدف مهم یاری رساند که مواردی از آن ضمن درس‌ها اشاره می‌گردد.

۳) این کتاب نه نسخه نهایی قابل ارائه به مخاطب است و نه نسخه خام و ابتر. بلکه در این کتاب سعی شده اصول و محتوای کلی در ضمن فرمی قابل فهم و اجرا، برای مخاطب (و قابل اجرا برای مبلغ) ارائه گردد. بدیهی است جهت استفاده بیش‌تر از این کتاب، انجام مطالعات تکمیلی در هر رشته از منابع عمومی و تخصصی ضروری است.

در این زمینه با توجه به فرصت کافی قبل از ماه محرم و هم چنین

ظرفیت وسیع منابع عاشورایی، درجه اول و میان رشته‌ای، مبلغ می‌تواند به راحتی خود را از جهت محتوایی به روز و آماده نماید.

۴) روش استفاده از کتاب در مدرسه و یا در جمع‌های دانش‌آموزی، چه در مساجد و چه در کانون‌ها می‌تواند به یکی از روش‌های زیر باشد:
روش تبلیغی و تدریسی با کمک وسایل کمک آموزشی:

در این روش، متن هر درس کتاب از ارائه در قالب سخنرانی ده دقیقه‌ای بین الصلواتین و یا در صبح‌گاه مدرسه تا یک الی دو ساعت تدریس را ظرفیت و قابلیت دارد و مبلغ براساس میزان توانایی خود، آمادگی فضای مدرسه‌ای و یا جمع دانش‌آموزی، در هیئت می‌تواند به اجرای آن بپردازد.

روش کنفرانسی و گفتگوی جمعی بین دانش‌آموزان، زیر نظر مبلغ

در این روش مبلغ متن هر درس را با کمک منابع تکمیلی و یا مطالعات و راهنمایی‌های خود در اختیار دانش‌آموزان قرار داده تا با مطالعه‌درس به ارائه آن در کلاس و یا هیئت بپردازند و یا این‌که بخش‌های علمی، یا پژوهشی - کتاب‌خانه‌ای و یا اجتماعی را به آن‌ها واگذارد و بخش مفهومی و کلامی را که در حقیقت در مقام جمع‌بندی، تحلیل و نتیجه‌گیری است، خود به عهده بگیرد و تقسیم کار نماید.

روش نشریه‌ای و فرهنگی

بدین‌گونه که پس از راه‌اندازی یک هیئت و تشکل دانش‌آموزی - عاشورایی با رویکرد نشریه‌مدرسه‌ای، محتوا و مفاهیم هر درس را بین افراد گوناگون توزیع نموده تا آن‌ها براساس استعدادهای گوناگون علمی، ادبی، داستانی و هنری خود به نگارش و یا طراحی درآورده و در طول دهه‌محرم

یک مجموعه نشریهٔ دیواری - عاشورایی تهیه نمایند. البته از مدل‌های دیگر فعالیت گروهی، دانش‌آموزی می‌تواند راه‌اندازی نمایشگاه عاشورایی باشد. در این زمینه می‌توان اغلب درس‌ها و مفاهیم آن‌ها را در قالب ماکت‌های حجمی و یا طراحی و گرافیک تولید نموده و به نمایش گذاشت و مطالب نوشتاری آن را به صورت مستقیم، یا تبدیل به قلم داستانی و یا ادبی تبدیل به نمایشگاه آویزهای نوشتاری عاشورایی کرد.

نمایشگاهی که می‌تواند در مدرسه، مسجد، حسینیه، هیئت و یا کوچه‌های یک محله برگزار شود. نمایشگاهی عاشورایی کوچک (همانند نمایشگاه‌های نیمه‌شعبان که بچه‌ها به تنهایی برگزار می‌کنند)، با عنوان کوچه‌های عاشورایی و یا بزرگ (با مشارکت مدارس، ارشاد، سازمان تبلیغات، ادارهٔ اوقاف و...)

از دیگر فعالیت‌هایی که می‌توان با کمک این کتاب، نوجوانان و جوانان را در آن فعال نمود، فعالیت عاشورایی در حوزهٔ کامپیوتر و اینترنت است، از طراحی نرم‌افزارهای عاشورایی ساده تا راه‌اندازی وبلاگ‌های عاشورایی.

۵) متن کتاب شامل سیزده درس است که بر اساس عناوین مهم‌ترین و یا قابل استفاده‌ترین کتب درسی تهیه و تدوین شده است. البته مبلغ ارجمند خود به تنهایی به کمک مربیان و دانش‌آموزان می‌تواند درس‌های جدیدی را در همین موضوع‌ها و یا موضوع‌های دیگر به نگارش درآورده و اجرا نماید.

و از جهت سیر مباحث به جز چهار درس اول که نوعی به هم پیوستگی محتوایی داشته و سعی در ارائهٔ مباحث زیربنایی دینی دارند، بین درس‌های دیگر ترتیب منطقی خاصی وجود ندارد و چیدمان آن به عهدهٔ مبلغ ارجمند بر حسب استعداد و یا نیازشناسی منطقه‌ای است.

سخن آخر

متأسفانه در سالیان اخیر در تبلیغ عاشورایی شاهد نوعی سطحی زدگی، شعارزدگی، تکرار و ارائه سخنانی‌های غیرعلمی و غیرکاربردی به ویژه برای قشر نوجوان و جوان هستیم. در این کتاب سعی شده با پرهیز از این آسیب‌ها، تلاشی جدید و نو در ارائه معارف عاشورایی با نگاه معرفتی و رفتاری برای آن‌ها صورت بگیرد.

بدین جهت بر مبلغ ارجمند است در تحقق این هدف ضمن انجام تلاش‌های علمی و محتوایی در منطقه تبلیغی، با توجه به فرصت‌های خوبی که در طول دهه محرم برای او در مدارس و دانشگاه‌ها فراهم است و یا حداقل حضور انبوه نوجوانان و جوانان علاقمندی که در هیئت با آن مواجه است که متأسفانه از سخنانی‌های سطحی گریزان و بیش‌تر جذب برنامه‌های مداحی و... می‌شوند، به جذب و تعالی بخشی آن‌ها با کمک فرصت عاشورایی و معارف حسینی اقدام نماید. در این زمینه او هم باید سطح مطالعات علمی خود را ارتقا دهد و هم به معارف عاشورایی نگاهی تحقیقی، علمی و کاربردی داشته باشد و هم در میان نوجوانان و جوانان فعالیت‌های مطالعاتی و پژوهشی را راه‌اندازی، تقویت و توسعه بخشد و آن‌گاه پس از تعمیق و توسعه نگاه علمی آن‌ها به عاشورا و فرهنگ عاشورا، مستقیم و یا غیرمستقیم آن‌ها را به انجام فعالیت‌های علمی، فرهنگی و هنری متنوع و به‌روز برحسب توان و استعداد آن‌ها تشویق نماید و در این مسیر با همراه کردن نهادها و مؤسسات و هیئت یاری‌گر این استعدادهای نو و درخشان در زمینه فعالیت‌های روزآمد عاشورایی باشد.

یکی دیگر از فعالیت‌هایی که از مبلغ ارجمند در حوزه دانش‌آموزی و دانش‌جویی توقع می‌رود، فعال کردن آن‌ها است در زمینه مطالعات

اجتماعی، فرهنگی، بومی و منطقه‌ای عاشورایی است. یعنی در ضمن هر درس و مناسب معارف صحیح ارائه شده، دانش‌آموزان و یا دانش‌جویان تشویق به انجام مطالعات میدانی در منطقه خود با یکی از دو رویکرد زیر شوند:

رویکرد بازشناسی فرهنگ‌های اصیل و صحیح؛

رویکرد آسیب‌شناسی فرهنگ‌های موجود از دریچه و منظر معارف ناب عاشورایی. و بدین‌گونه در طرحی چندساله با کمک نیروی عظیم و با نشاط و فهیم نوجوان و جوانان، زیر نظر مبلغان ارجمند ضمن تهیه دانشنامه عظیم و تخصصی عاشورایی، به توسعه فرهنگ اصیل عاشورایی و بازشناسی دقیق آسیب‌ها و اصلاح آن‌ها همت نماییم.

درس اول

قسمت اول از طرح نور آسمانی

تعلیمات دینی و بینش عاشورایی

من چه نیازی به عاشورا دارم!؟

هدف درس: هدف نهایی از این درس، رسیدن به این درک است که بین دانش‌آموز، عاشورا و سیدالشهدا چه نسبتی هست و باید باشد. بدین جهت بازشناسی شخصیت سیدالشهدا از منظر یک طرح گرافیکی و هنری که برآمده از مجموعه‌ای معارف کلامی، قرآنی و تاریخی است، هدف نهایی این درس می‌باشد که مبلّغ ضمن اجرای تدریجی این طرح، به القای معارف عاشورایی و رابطه آن با مخاطب با بیانی زیبا و جذاب خواهد پرداخت.

در پایان این درس مبلّغ ارجمند می‌تواند از دانش‌آموزان بخواهد که اصل همین طرح یا درون‌مایه مفهومی آن را در شکل و قالبی مناسب به صورت طراحی دستی یا کامپیوتری کار کرده و در اندازه‌ای مناسب به مسجد یا مدرسه تقدیم نمایند.

در روند این طراحی توصیه می‌گردد در رنگ‌آمیزی اسامی پنج‌تن بر

طبق آموزه‌های دینی، نام چهار معصوم سبزرنگ و نام امام حسین ،
قرمز رنگ باشد.

و این درس می‌تواند دو تا سه جلسه طول بکشد.

شیوه آموزشی و اجرای تدریجی درس

این طرح از سه قسمت خورشید: در بالا، در قالب ارم، وسط پرچم جمهوری اسلامی ایران، ابر گل کلمی اسامی درهم تنیده پنج‌تن آل عبا در وسط و کره زمین و آیه وسیله و دعای توسل به پنج‌تن در پایین می‌باشد.
بهترین شیوه اجرای طرح، شروع آن از بالا می‌باشد که ابتدا الله به تصویر کشیده شود، بعد اسامی چهار تن معصوم دیگر در مراحل زیر ضمن طراحی گام‌به‌گام با توضیحات مبلغ همراه باشد:

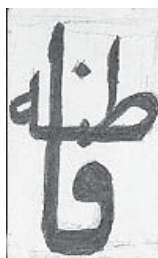
c c L c-۱

۲- ح فاع ح

۳-

۴-

۵-

۶-

۷- ترکیب چهار اسم نورانی و مقدس بدین گونه می‌باشد
۸- در آخرین قسمت نام حسین اضافه گردد،

۹- طرح کامل (نور آسمانی) بدین گونه می‌باشد.

توصیه می‌گردد تا قبل از این قسمت را مربی در یک جلسه اجرا کند و در ضمن آن مباحث عرفانی در مورد شجره طیبه را ارائه دهد و با بستن کادر (کشیدن طرح ابر گل کلمی) چگونگی قراردادن نام حسین را در طرح تا جلسه بعد به مسابقه بگذارد.

یادآور می‌گردد که مربی می‌تواند به اجرای طرح بر روی تخته و یا اجرای از قبل آماده شده آن بر روی مقوا، به صورت چند مرحله‌ای به ارائه درس و برنامه علمی خود بپردازد.

محتوای درسی این طرح به ترتیب اجرای فرمی شامل روند زیر می‌باشد:

- ۱- بازشناسی شخصیت عرفانی و معنوی اهل بیت :
- ۲- به هنگام کشیدن خورشید و طراحی تدریجی اسامی چهار تن، مبلّغ محترم ضمن تلاوت آیه نور *الله نور السموات و الارض...* به این نکات می‌پردازد:

خداوند نور و منشأ کل هستی است و زمانی بود که هیچ نبود، جز حق تعالی خداوند چون قصد آفرینش نمود، اولین آفریده‌اش نور محمدی بود، که آن را از نور خودش آفرید. (و صد البته این نور مترادف و مساوی بود، با عقل و دانایی محض = اول ما خلق الله نوری و اول ما خلق الله العقل)

آن‌گاه از نور پیامبر انوار مقدسه چهار تن آل عبا آفریده شده است. و البته این نورها، چهار نور اول، تجلی آسمانی آن‌ها به رنگ طبیعی و نور پنجم به رنگ قرمز بود و این بیانگر رسالت و جایگاه ویژه این نور پنجم بود.

و سپس خداوند از این پنج نور تمامی آسمان‌ها، زمین، بهشت، جهنم، ملائک و سایر جهان هستی را آفرید.

البته این پنج تن از جهت مرتبه وجودی در عالم هستی، مراتبی دارند که شامل مرتبه و عالم نوری، مرتبه جسمی و زمینی، مرتبه برزخی، مرتبه قیامتی و مرتبه بهشتی می‌باشد.

که هر یک از این مراتب، از جهت چهار نوع رابطه قابل بررسی هستند که عبارتند از:

رابطه با حق تعالی

رابطه با خود

رابطه با انسان‌ها

رابطه با جهان هستی

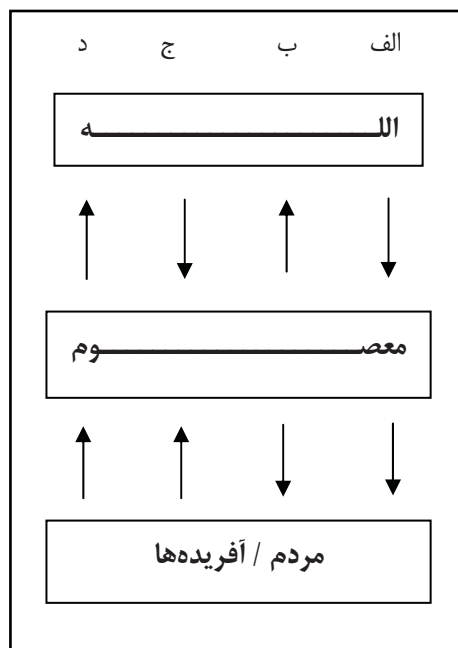
بدیهی است به جهت ذاتی، جامع و کامل بودن مقام و مراتب اهل‌بیت، این تبدیل و انتقال از نشأت و مرحله‌ای نه مرحله‌دیگر، اثری بر مراتب ذاتی آن انوار مقدسه ندارد، ولی از جهت قوه یا فعلیت تجلیات و آثار و برکات آن‌ها ممکن است شدت و ضعفی داشته باشد و یا مثلاً سنخ تجلی آن‌ها برای سایر مخلوقات تفاوت یابد، مثلاً مرتبه وجود نوری آن‌ها، واسطه در اصل پیدایش و آفرینش عالم، در مرتبه زمینی آن‌ها فقط واسطه در فیض مادی و زمینی، در مرتبه برزخی واسطه در فیض معنوی و در مرتبه قیامت واسطه در شفاعت داشته باشند.

و یا از جهت رابطه با خود سبک، کیفیت و سنخ عبادت و عبودیت آن‌ها برای حق تعالی از جهت کمی و شکلی تفاوت پیدا کند.

- نتیجه این مراتب معنوی وجود دو بعدی این پنج تن (و تمامی چهارده معصوم) است. یعنی مرتبه‌ای وسط، بین آسمان و زمین که ما دون خالق و ما فوق خلق می‌باشد و همین نکته سرّ و وجه تفسیر طرح ابر و قرار گرفتن آفرینش اسامی پنج تن، پایین‌تر از مرتبه خورشید و برتر از

زمین و زمینی‌هاست؛ یعنی این که آن‌ها اگر چه انسان و آفریدهٔ حق تعالی هستند، پس در مرتبهٔ ذات احدیت نیستند و در اصل انسانیت با ما مشترک می‌باشند. ولی به واسطهٔ وجود رابطهٔ وحیانی بین آن‌ها و خداوند که عصمت و علم غیب (آزادی و آگاهی مطلق آسمانی) برای آن‌ها می‌آورد، انسان کامل هستند. بدین جهت از دیگر انسان‌ها و کل هستی متفاوت و ممتاز می‌باشند.

بازتاب این عوالم، مراتب گوناگون و مقام‌هایی که اهل بیت دارند را اگر بخواهیم در مقام جمع‌الجمعی ببینیم چهار نوع رابطه بین آن‌ها، آسمان و زمین، بدین گونه ایجاد می‌کند که:

الف) مراتب خلقت و آفرینش و آن‌گاه مراتب فیض، رحمت و برکت از سوی حق تعالی به سوی بندگانش.

ب) نوع رابطه معصوم با حق تعالی که اوج مقام عبودیت است و نوع رابطه‌اش با بندگان و آفریده‌های حق تعالی که اوج مقام رحمت و دلسوزی و تلاش برای هدایت و سعادت آنهاست.

ج) نوع نگاه حق تعالی به معصوم از منظر اوج محبت و توجه ویژه به معصومین.

نوع نگاه انسان‌های فهمیده به معصوم به عنوان انسان کامل و سعی بر اسوه قرار دادن و الگوگیری از آنها.

د) مقام توفیق، سعادت و حاجت‌خواهی بندگان از حق تعالی که از مسیر توسل به معصوم می‌گذرد.

یادآور می‌گردد که مبلغ ارجمند این مراتب چهارگانه را نهایتاً می‌بایست بر روی طرح اصلی اجرا نماید.

نکته پایانی و جمع‌بندی درس اول: در مقام تفسیر چرایی هم‌پوشانی نام حسین با نام چهار معصوم دیگر باید گفت، در مقام و مرتبه عرفانی و معنوی، اگر چه همه معصومین آینه تمام‌نمای پیامبر هستند، ولی خود معصومین، توجهی ویژه از جهت عرفانی و تاریخی به امام حسین داشتند و این حدیث پیامبر که نقل به مضمون از امیر المؤمنین و حضرت زهرا می‌باشد، مهم‌ترین پیام عرفانی، کلامی و تفسیری این درس است که:

«حسین منی و انا من حسین»

و از همین منظر است که چراغ رسیدن به پیامبر و دیگر اهل بیت هم توسل و سوگواری بر شهادت حسین است.

برای مبلغ: مبلغ به کمک دانایی و مهارت خود این درس را باید به گونه‌ای ارائه دهد که دانش‌آموز با شناخت اجمالی مقام ولایت و مرتبه‌نورانی سیدالشهدا، از ابعاد گوناگون به درکی اجمالی از تأثیر سیدالشهدا در زندگی‌اش و میزان اضطرار و حاجتش از توجه و توسلات حسینی، برسد.

درس دوم

قسمت دوم تفسیر طرح نور آسمانی

هدف این درس

شناخت مرتبه زمینی و تاریخی قیام سیدالشهداست تا در نتیجه نوجوان با ارزش و فلسفه تاریخی قیام سیدالشهدا آشنا شده و رابطه حرکت تاریخی سیدالشهدا را برای مکتب، جامعه و آینده خود درک کند و بر اساس آن الگوی تربیتی و هویت تاریخی خود را تعریف کند.

بخش اول

یکی از راه‌های شخصیت‌شناسی افراد، شناخت خاندان و اطرافیان او و نوع رابطه آن‌ها با هم‌دیگر می‌باشد، بدین جهت یکی دیگر از تفاسیر و معانی هم‌پوشانی و قرار گرفتن جزء جزء نام حسین در چهار نام مقدس دیگر، توجه به همین معناست که در قرآن و زیارات حسینی از آن با نام شجره طیبه نام برده شده است و در قرآن سوره ابراهیم آیات ۲۴ تا ۲۶، که درباره شجره طیبه و شجره خبیثه و مقایسه آن‌ها با یکدیگر است، شجره طیبه‌ای که به اهل بیت عصمت و طهارت تفسیر شده و شجره

خبیثه‌ای که به بنی‌امیه تعبیر شده است.

در زیارات حضرت هم می‌خوانیم:

«أَشْهَدُ أَنْكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْأَصْلَابِ الشَّامِخَةِ وَالْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ»

از این منظر یکی از جلوه‌های جالب این طرح، تنوع و تعدد این چهار اسم در اطرافیان امام حسین است که نقطهٔ اوج شجرهٔ طیبه را تشکیل می‌دهد (مبَلَّغ می‌تواند براساس این نسب‌شناسی و خاندان‌شناسی، امام را به گونه‌ای مقایسه‌ای برای دانش‌آموزان معرفی نماید، بدین‌گونه که یزید (امام نار)، در مقام امام حسین (امام نور) بوده که برآمده از دو شجره هستند).

شجرهٔ طیبه (بر اساس تفسیر هم‌پوشانی نام حسین با چهار نام دیگر):

حسین و محمد: نام جد، برادر و نوادهٔ سیدالشهدا.

حسین و فاطمه: نام مادر، مادر بزرگ، مادر برادر (نامادری)، دختر و

عروشش.

حسین و علی: نام پدر و سه پسر حضرت.

حسین و حسن: نام برادر و برادرزاده (دامادش)

زیباترین پیونده: حسنین هر کدام دو دختر به نام‌های فاطمه داشتند که به ازدواج پسر عموهای خود درآمدند و محصول ازدواج امام سجاد و فاطمه، بنت‌الحسن، نسل امامت و سادات حسینی و محصول ازدواج فاطمه بنت‌الحسین و حسن مثنی، مجروح کربلا سادات حسینی می‌باشد (و بدین‌گونه شبههٔ انحصار نسل امامت پاسخ داده می‌شود)

از این منظر بحث زیبایی، شبهه الناس خلقا و خلقا و منطقا، که از

سیدالشهدا دربارهٔ حضرت علی‌اکبر بیان شده است، می‌تواند الگو و تفسیر

تربیتی این طرح باشد، چرا که حسنین سعی می‌کردند فرزندان خود را آیینۀ تمام‌نمای والدین خود که آن‌ها آیینۀ نقش، جان و پاره‌تن پیامبر بودند، تربیت کنند (انفسنا و انفسکم و بضعة منی و ثمره فوادی).

و این تربیت پیامبرگونه تا بدان حد جامع و کامل بود که شامل خلق و خو، رفتار، گفتار و آرایش و پیرایش فرزندان آن‌ها می‌شد.

بخش دوم: سر هم پوشانی نام حسین و تفسیر تاریخی طرح

تا قبل از قیام سیدالشهدا برای چهار معصوم دو مرتبه از مراتب آفرینش تحقیق یافته بود.

یکی مرتبه نوری که دو کاربرد داشت، در ابتدا آفرینش آسمان‌ها، زمین و جهان هستی را موجب شده بود (هدایت تکوینی)، دوم هدایت باطنی حیات زمینی بشریت به واسطه یاری‌رسانی و فریادرسی از انبیا در سراسر تاریخ نبوت بر روی کره زمین می‌باشد (هدایت تشریحی واسطه‌ای) چرا که حیات زمینی بشریت از حضرت آدم و دوران پیامبران به رهبری پیامبران اولوالعزم شروع یافته و تا پیامبر اسلام ادامه یافته بود.

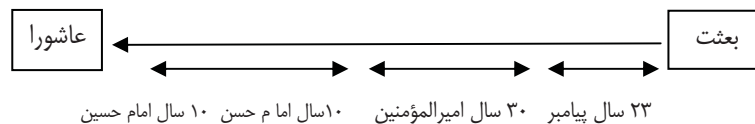
این دو مقطع همه به برکت این پنج نور بوده است، چرا که حتی در مرتبه دوران پیامبران بر روی کره زمین، نقطه فرج، گشایش و رهایی انبیا در مشکلات و ابتلائات، توسل به نور پنج تن بوده است. بدین جهت بود که پیامبران آسمانی دوران چند هزار ساله هدایت بشری را با هدایت و توسلات معنوی به پنج تن سپری کردند تا سرانجام راهبری تاریخ بشریت یا درخشش دین کامل و جامع اسلام به پیامبر اکرم رسید. از پیامبر تا سیدالشهدا هم تلاش‌های زمینی پنج تن آل عبا برای ابلاغ و نشر اسلام آغاز می‌گردد.

دین، جهت تاریخ دین حق و تلاش های تاریخی انبیا و اولیا برای بیان، تبلیغ و نهادینه کردن آن و مصاف تاریخی حق و باطل از منظر معارف دینی شیعه، به ویژه از منظر فلسفه تاریخی دعای ندبه، دو مقطع مهم دارد که در نمودار زیر ترسیم می گردد:

۱- نمودار تاریخی دعای ندبه:

۲- نمودار تاریخ اسلام از پیدایش تا عاشورا

به تصریح روایات کلامی و تاریخی، سردمدار تاریخی اصلی، پنهان و ثابت باطل، ابلیس بوده است. او هزاران سال مقابل انبیا عرض اندام کرده و تجربه گمراه نمودن اکثریت باطل را در طول تاریخ دارد. ولی رخداد بعثت و غدیر با وحشت و ناله او همراه شد، بدین جهت نهایت تلاش خود را به کار گرفت تا با راه اندازی سقیفه ضربتی تاریخی و همیشگی بر پیکره دین حق وارد کند و ابتدا توسط عوامل انسانی خود رهبری دین حق را غصب کرده و آن گاه با تحریف تدریجی در طول نیم قرن در دین حق در نهایت آن را به صورت کامل از بین ببرد و اگر دین اصیل اسلام از بین می رفت، ابلیس انتقام تاریخی اش را از انبیا و اولیا گرفته بود.

چرا که نابودی اسلام، تدریجاً نابودی میراث تمام انبیا را هم به همراه می‌داشت. بدین جهت برای فهمیدن بهتر سرّ، علل و هم‌چنین اهداف و نتایج قیام سیدالشهدا مطالعه و فهمیدن این دو نمودار بالا لازم است، چرا که در یک سو انبیا و سرانجام پیامبر اسلام بودند که در تلاش تاریخی خود سعی در تبلیغ و اجرای دین حق را داشتند و در سوی دیگر، ابلیس بود که هزاران سال تجربه‌های تاریخی گوناگون مقابله با انبیا را داشت.

بدین جهت او ابتدا تلاش کرد جلوی اصل پیدایش اسلام را با کمک مشرکین بگیرد، ولی پس از ناکامی آن‌ها و ایجاد جامعه‌ نبوی او خطرناک‌ترین برنامه‌تاریخی‌اش را به اجرا گذاشت که حتی در تاریخ انبیا هم بی‌سابقه بود و آن، ایجاد گروه منافقین و نفوذ دادن آن‌ها در پیکره جامعه‌اسلامی و آن‌گاه سواستفاده از فرصت تاریخی رحلت پیامبر و غفلت تازه مسلمانان برای اجرای نقشه‌هایش بود. طرحی که بدین‌گونه اجرا شد:

جدول پازل‌های شیطان برای نابودی اسلام در طرحی پنجاه ساله	
<p>۱ - غصب خلافت و در اختیار گرفتن رهبری و مدیریت جامعه</p> <p>۲ - ایجاد تحریف‌های اولیه و توسعه و گسترش سریع اسلام</p> <p>ظاهری و قدرت‌بخشی به آن‌ها در کنار به حاشیه راندن اهل‌بیت و یاران خالص پیامبر</p> <p>۳ - ایجاد زمینه نظام سلطنتی و توسعه دنیازدگی و دین‌گریزی</p>	دوران خلافت (۲۵ سال)
<p>۴ - معاویه: ایجاد نظام سلطنتی، تغییر ارزشها و باقی ماندن تنها پوستین ظاهری از اسلام در جامعه</p> <p>۵ - یزید: تلاش برای اعلان رسمی مرگ اسلام و ایجاد و جایگزینی سلطنت تاریخی، عربی بنی‌امیه</p>	دوران امویان (۲۵ سال)

در این صورت اگر سیدالشهدا پس از به خلافت رسیدن یزید قیام نمی‌کرد، تمام تلاش تاریخی انبیا، هدایت‌های باطنی پنج تن در عالم ملکوت و تلاش‌های تاریخ اسلام از بعثت تا آن روز از بین می‌رفت چرا که معاویه به مغیره (والی‌اش بر شهر کوفه) گفته بود، در تلاش است حتی دیگر نام محمد بر مأذنه‌ها و مناره‌ها گفته نشود و به گوش نرسد.

این در حالی بود که معاویه بیست سال تلاش کرده بود تا نام مقدس علی در تمام جوامع اسلامی مورد لعن قرارگیرد و این امر حتی در کوفه، مکه و مدینه اجرا می‌شد.

البته امام در دوران معاویه نمی‌توانست قیام کند، چرا که:

از یک سو به قرارداد صلح امام مجتبی با معاویه تا پایان عمر معاویه، باید متعهد باقی می‌ماند و از دیگر سو جامعه با وجود حاکمیت ظاهر فریب معاویه که سعی می‌کرد خود را آئینه تمام‌نمای پیامبر نشان دهد، آمادگی قیام حضرت را نداشت.

نتیجه گیری: تفسیر تاریخی این طرح و هم‌پوشانی نام حضرت بر چهار نام دیگر چنین است که اگر قیام سیدالشهدا نبود: دیگر نام محمد بر مأذنه‌ها شنیده نمی‌شد.

نام علی هنوز مورد لعن و نکوهش بود و دیگر کسی باور نمی‌کرد او را در مسجد شهید کرده باشند.

نام فاطمه همانند مزارش مجهول و گمنام می‌ماند و کسی نمی‌دانست اصلاً پیامبر فرزندی داشته یا نه.

دیگر کسی امام مجتبی را اصلاً نمی‌شناخت و نام او از تاریخ محو می‌شد.

و در نتیجه از اسلام هیچ نام و نشانی باقی نمی‌ماند.

ولی قیام سیدالشهدا باعث شد که: نام، یاد، فرهنگ، دین و سیره پیامبر و اهل بیتش احیا شده و ماندگار شود. عُمر حکومت یزید جوان، خیلی کوتاه شده و سریع جوان مرگ می‌شود. خلافت اموی خیلی زود برای همیشه به زباله‌دان تاریخ می‌افتد. و سرانجام این که نام اسلام از عاشورا تا ظهور مکتب حق که میراث انبیا و پنج تن است، برای همیشه بیمه شده و رو به رشد و توسعه باشد تا آن‌گاه که جامعهٔ جهانی با مایل شدن به سوی ارزش‌های عاشورایی، آماده و پذیرای وارث حسین (مهدی موعود(عج)) باشند.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی طرح نور آسمانی

راستی من به عنوان یک انسان چه نیازی به حسین دارم؟ و حسین چه نسبتی با زندگی من دارد؟

آیا حسین به من نیاز دارد یا من نیازمند حسینم؟

پاسخ این سؤال‌ها، آخرین تفسیر این طرح بر اساس آیه وسیله است:

یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و ابتغوا الیه الوسیله و جاهدوا فی

سبیله لعلکم تفلحون^۱.

بر اساس روایات نبوی و اهل بیت مراد از وسیله در آیه، چهارده معصوم هستند که یکی از چهره‌های درخشان آن‌ها سیدالشهداست، چرا که حسین وارث و بلکه ملجأ و پناهگاه انبیاست. او وارث گذشتهٔ خود و چراغ روشن‌گر برای اولیای پس از خود است، همان‌گونه که پیامبر فرمودند: «ان الحسین مصباح الهدی و سفینة النجاة».

۱. سوره مائده، آیه ۳۵.

و اینک پاسخ سؤال:

- (الف) زمین نقطه هبوط آدم و بنی آدم است (اهبطوا الى الارض)
(ب) مسیر نهایی ما بازگشت به خداست انا لله و انا اليه راجعون
(ج) برای رسیدن به خدا تنها یک راه است اهدنا الصراط المستقیم
(د) تنها راه، راه اهل بیت پیامبر است (آیات: تطهیر، مودت، وسیله و...)
پس:

- اگر ما در جستجوی فهم معنای انسانی خود هستیم؛
- اگر می‌خواهیم درک درستی از زندگی دنیوی داشته باشیم؛
- اگر می‌خواهیم هویت تاریخی خود را بشناسیم؛
- اگر می‌خواهیم در این دنیا حیات طیبه (فلنحینه حيوه طیبه) بر اساس الگوی شجره طیبه داشته باشیم؛
- و اگر....

تنها راهش چهارده معصوم هستند و در میان این چهارده معصوم، اولین نام آشنا که پل و معبری آسان به سوی معصومین دیگر و حقیقت اسلام ناب است حسین می‌باشد. پس بیاییم همانند انبیا دست‌های زمینی خود را به آسمان بلند نموده و همراه شویم با:

توبه جدمان آدم پس از هبوطش به زمین

توسل نوح در حین طوفان

اضطرار ابراهیم در آتش و در قصه ذبح اسماعیل

معجزات بزرگ موسی و انبیای دیگر همانند زکریای پیامبر و...
و زمزمه کنیم این دعایی را که جبرئیل به حضرت آدم آموخت، دعایی

که کارگشای پیامبران در سختی‌هایشان بوده است:

الهی یا حمید بحق محمد؛

یا عالی بحق علی؛

یا فاطر بحق فاطمه؛

یا محسن بحق الحسن؛

یا قدیم الاحسان بحق الحسین.^۱

یادآوری

مبلغ ارجمند می‌تواند در جهت غنابخشی به این بحث و بخش نمودار، از داستان‌های توسل انبیا به پنج تن و مشاهده پنج نور مقدس، نور قرمز حسین را با در نظر گرفتن رویکرد عرفانی و تربیتی بیان نماید.

درس سوم

درس عربی: زیارت عاشورا

هدف درس

در دههٔ محرم در بسیاری از هیئت‌ها، مراسم‌ها و حتی مراسم‌های دانش‌آموزی، خواندن زیارت عاشورا برنامه‌ای نیکو و پسندیده است، ولی حتی در همان محافل علمی و یا دانش‌آموزی، کم‌تر دربارهٔ مفهوم‌شناسی و ساختارشناسی این زیارت سخنی گفته می‌شود، اینک در این درس که در قالب و ساختاری نزدیک به درس آموزش زبان عربی است، دانش‌آموز می‌تواند هم به تقویت زبان عربی (با رویکرد ادبیات معارفی و دینی) خود پرداخته و هم با مفاهیم و ساختار محتوایی زیارت که برآمده از زبان‌شناسی و مطالعهٔ سیر و نظم ادبی زیارت عاشورا است، آشنا شود.

بدین جهت چون این درس تلفیقی از مباحث صرفی، نحوی و برخی قواعد معانی بیان است، مربی می‌تواند روز قبل از دانش‌آموزان بخواند که مطالعه‌ای اجمالی دربارهٔ زیارت داشته باشند و به دو موضوع توجه کنند. یکی کلید واژه‌های مهم (کم‌تر شنیده شده و یا دارای بیش‌ترین تکرار) و دیگر روی چگونگی دسته‌بندی و تقطیع محتوایی زیارت. تا در روز درس با آمادگی بیش‌تر در این درس شرکت نمایند.

مری می‌تواند برای روز جلسه از قبل، متنی بزرگ از زیارت عاشورا که مقابل دید همگان باشد، آماده کرده تا روز جلسه به راحتی بتواند روی آن درس مانور داده و برنامه‌خود را اجرا کند.

بخش اول: واژه شناسی

السلام: سلام مصدر باب مفاعله و ال (الف و لام) آن هم ال تعریف است. این کلمه به معنی درود و سلامتی است که در زیارت عاشورا ده مرتبه با همین صیغه و دو مرتبه هم با واژه سلم آمده است.

لعن: لعن مصدر و لعن فعل ماضی به معنی دور کردن با خشم و طرد کردن با غضب است.

در زیارت با مشتقات خود (لعین، لعنة، اللعن) بیست و دو مرتبه آمده است. البته کلمات مترادف و هم خانواده آن مثل: براءت، حرب و عدم هم در لابه‌لای جملات این بخش استفاده فراوانی دارد.

وتر - موتور: وتر مصدر و موتور اسم مفعول است.

وتر: تنها، یکتا و یگانه، موتور: تنها شده و رها شده.

ثار: اصلش ثور و مصدر است، به معنی خون (خون به ناحق ریخته شده) یا خون‌خواه (ولی دم و انتقام گیرنده) می‌باشد.

این کلمه در زیارت چهار مرتبه آمده، بدین‌گونه ثارالله، و ابن‌ثاره،

ثارک، ثارکم (و در برخی نسخه‌ها به جای ثارکم، کلمه ثاری به صورت

متکلم وحده آمده است) یعنی این کلمه چهار مرتبه به صورت مضاف آمده

و مضاف‌الیه آن یک مرتبه کلمه جلاله الله و سه مرتبه، ضمیر است.

مصیبة - مصاب: مصدر و به معنی: برخورد کردن، درد، رنج و سختی.

قواعد و نکات نحوی و ادبی

از جهت نحوی زیارت عاشورا با جمله اسمیه شروع می‌شود:

السلام علیک یا ابا عبدالله

و به طور کلی سلام‌های آغازین و پایانی زیارت در ساختار جمله اسمیه و اغلب فرازهای دیگر که لعن‌ها و دعاها می‌باشد، در ساختار جمله فعلیه است و می‌دانیم که مهم‌ترین تفاوت جمله اسمیه و فعلیه در این است که جمله اسمیه برای استمرار، ثبات و تأکید است و جمله فعلیه بر حدوث، تحقق و انشاء و ایجاد کار یا رفتاری دلالت دارد.

ساختار جمله شناسی و نحوی جمله آغازین زیارت:

السلام علیک یا ابا عبدالله

سلام مصدر معرف به ال و مبتداست.

علیک جار و مجرور و متعلق به محذوف (مثلا موجود) و روی هم رفته خبر السلام است.

یا ابا عبدالله: یا برای ندا و ابا عبدالله مضاف و مضاف‌الیه و منادا است و

روی هم رفته متعلق به محذوف همانند ادعو و یا اطلب می‌باشد و احتمالا این جمله عطف بیان برای جمله اسمیه باشد.

ساختار بیانی و ادبی زیارت

۱- در زیارت عاشورا از جهت ادبی از مدلی خاص از قانون و صنعت التفات استفاده شده است، چرا که اگر چه سراسر دعا به صورت مخاطب است یعنی زائر دارد و با مخاطب خود به صورت رودررو سخن می‌گوید، ولی این مخاطب دو نفر هستند: امام و خداوند. به گونه‌ای که سلام‌ها و تبری‌ها

خطاب به امام و دعاها و لعن‌ها خطاب به حق تعالی است و به طور کلی زیارت با مخاطب قرار دادن امام با سلام شروع می‌گردد و با مخاطب به حق تعالی به صورت دعا به پایان می‌رسد.

۲- نکته دیگر این است که در تقابل اسامی دو گروه حق و باطل، در مقام معرفی اهل بیت نام حضرت آمده و در معرفی شجره طیبه از القاب، کنیه و اوصاف استفاده می‌شود، که در این میان، کنیه اباعبدالله در موقع مخاطب بودن امام کاربرد دارد و نام حسین و نام پیامبر موقع دعا و مخاطب با حق تعالی استفاده می‌شود.

ولی در معرفی شجره خبیثه و گروه باطل تأکید بر ذکر اسامی است. شاید سر این مطلب، آموزش رعایت ادب و احترام نسبت به رهبران حق و در ضمن یادآوری مقام‌های دنیوی و معنوی آنها باشد و در برابر، دشمنان را هم به مشخصات دقیق معرفی می‌نمایند که بعدها کسی در دشمن‌شناسی مدعی اشتباه مصداقی نگردد.

ساختار مفهومی و معرفی زیارت

خط سیر و روند کلی زیارت عاشورا و سیر و سلوکی که زائر با قرائت این زیارت طی می‌کند، به شرح زیر است:

نماز آغازین زیارت/سلام‌ها/مصیبت و لعن/دعای کوتاه/موضع گیری با تبری/دعاها درباره

← تولی/دعاها در زمینه تبری/صدل‌لعن/صد سلام/آخرین لعن/سجده (حمد و دعا و آرزو)

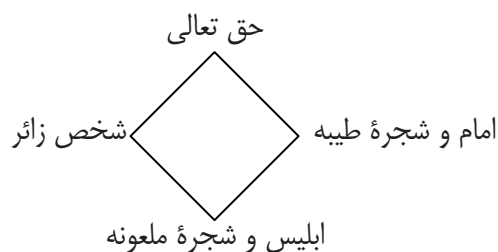
← در حقیقت زیارت عاشورا از جهت رفتارشناسی دینی شامل این مراحل است:

نماز ← متن اصلی زیارت ← ۲۰۰ لعن و سلام مکرر ← سجده

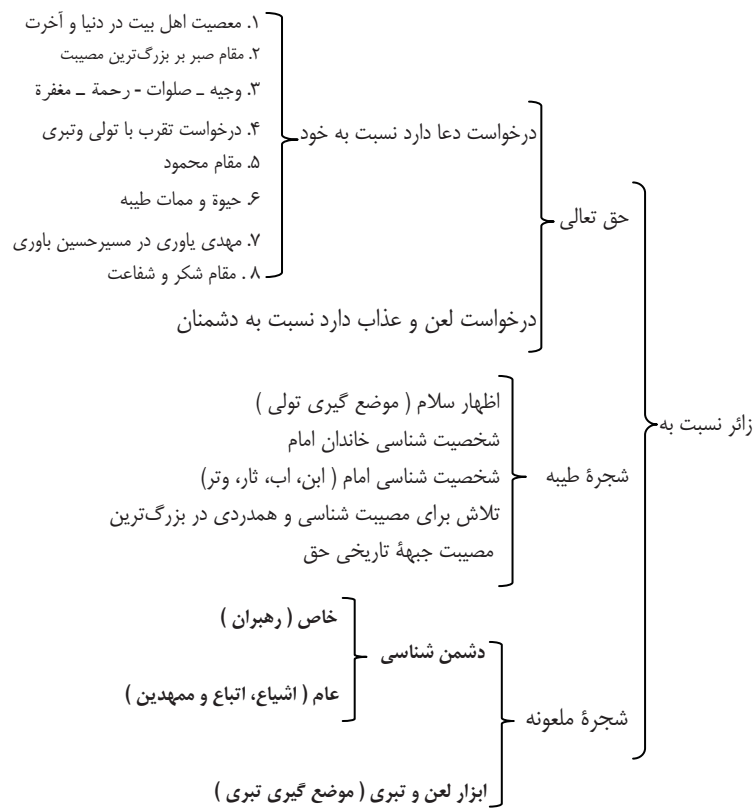
یعنی زیارت از قیام برای نماز شروع شده و پس از سیر و سلوک معرفتی و عاطفی، در نقطه‌اوج گفتاری خود با دو ذکر مکرر، تلاش در تعمیق تولی و تبری در نهاد زائر دارد و آن‌گاه در آخرین مرحله او را به معراج گاه سجود می‌کشاند سجودی که سجده حمد و شفاعت است. در حقیقت زیارت عاشورا شبیه تلاوت سوره‌قرآنی یوسف است که قاری در آن با تلاوت قصه‌ابتلای یوسف پیامبر، مهمان بلا و ابتلای او شده و به وسیله هم‌نوایی و سلوک به قرب و تعالی می‌رسد. بنابراین آن چه در بازشناسی زیارت عاشورا در کنار مطالعه رفتارشناسی آن مهم است:

دقت و فهم درون‌مایه، مفاهیم بنیادی، ساختار و مهندسی پیوند فرازهای گوناگون زیارت است.

به طور کلی در زیارت عاشورا چهار گروه وجود دارند:

و در حقیقت قهرمان اصلی زیارت، خواننده است که با خواندن زیارت دارد موضع‌گیری می‌کند و هدف نهایی‌اش از این موضع‌گیری تقرب‌جویی و سلوک معنوی است، بدین‌گونه که:

برای فهم بهتر این ساختار توجه به، شاه کلید زیارت ضروری می‌باشد:

«السلام علیک یا ابا عبدالله»

ابا عبدالله: مضاف و مضاف‌الیه، به معنی پدر بندهٔ خدا می‌باشد.

علت این کنیه به ظاهر به واسطهٔ وجود فرزند حضرت، یعنی عبدالله مشهور به عبدالله رضیع است (رضیع: شیرخوار) که نزد ما ایرانی‌ها به نام علی‌اصغر معروف می‌باشد. این کنیه برای حضرت از جهت اجتماعی و

نسبی معنا می‌یابد، ولی به دلیل این که این کنیه را پیامبر اکرم به هنگام میلاد به حضرت اعطا نموده است، سر فراوانی و عنایت به این کنیه در مخاطب‌های مکرر زائر با امام در زیارت عاشورا و تمامی زیارت‌های امام حسین، نمی‌تواند همان وجه نسبی باشد.

بدین جهت در منابع روایی و شرح‌هایی که بر زیارت عاشوراست، معنای تحت‌اللفظی این کلمه با رویکرد کلامی و عرفانی و تکیه بر برخی مستندات روایی مورد توجه عمده قرار می‌گیرد و اباعبدالله به معنی حسین اب و پدر بندگان خداوند تفسیر می‌گردد.

از این منظر اباعبدالله (با کمک و تفسیر برخی فرازهای زیارت به کمک فرازهای دیگر) به معنی موارد زیر می‌تواند باشد:

ابوت حضرت بر جریان تاریخ بشری و جریان حق و باطل از آغاز تا پایان ابوت حضرت بر عبودیت و اوج عبودیت انسان‌ها ابوت حضرت بر بندگان خدا (به صورت مطلق برای همه انسان‌ها و یا فقط برای بندگان خداپرست)

برای فهم بهتر مقام ابوت، فرازهای دیگر زیارت، کمک بسیاری به ما می‌نماید. مقام ابوت در میان چهارده معصوم تنها به امام حسین داده شده است، چون:

«لقد عظمت الرزیه..... علی جمیع اهل الاسلام... فی السموات»

این فجیع‌ترین مصیبت تاریخی حق، بالاترین موضع‌گیری را هم می‌خواهد. نتیجه آن، اول تبری از تمام مباشرین، مسببین و افراد راضی به آن است و آن‌گاه به تولی رسیدن. یعنی اول تخلیه (دل، قلب، فکر و تمام ابعاد وجودی از اوج باطل)، بعد تخلیه (یعنی همراهی و زینت دادن خود به واسطه تولی به ولی حق).

پس زیارت عاشورا نه قصه و حکایت دیروز است و نه سلام و لعن تاریخی. بلکه سیر، سلوک و تقرب «اتقرب الی الله» است از راه تولی و تبری «بموالاتکم و بالبرائة» و ثمره این سیر و سلوک تمامی آن آثار فردی و اجتماعی است که درباره زائر (در نمودار بالا) آورده شده و نقطه اوج و نهایی آن بدین گونه است:

در دنیا:

مقام مهدی یاوری همراه با اصحاب المهدی در مسیر پایان دادن به ظلم تاریخی می‌باشد.

در آخرت:

مقام شفاعت و معیت و قدم صدق در آخرت با اصحاب الحسین است.

درس چهارم

درس جغرافیا: جغرافیای معنویت و حماسه

هدف درس

جغرافیا یکی از درس‌های آموزشی مدارس و اثرگذار در زندگی انسانی است. این درس به مطالعه کره زمین و منطقه مسکونی و یا محل وقوع حوادث پرداخته و سعی می‌کند نسبت بین عوامل محیطی با رویدادهای جوامع انسانی را مطالعه کند، بدین جهت شاخه‌های متعددی دارد از: جغرافیای طبیعی، جغرافیای مردم‌شناسی، جغرافیای سیاسی و....

در این درس مطالعه جغرافیای خاورمیانه و نقش آن در رخداد عاشورا، هم چنین مهم‌ترین دستاوردهای جغرافیایی عاشورا، هدف درس می‌باشد و انتظار می‌رود پس از بیان این درس، دانش‌آموزان ضمن آشنایی با جغرافیای طبیعی قیام حضرت، بتوانند به تحلیل درستی از رابطه جغرافیایی خود با جغرافیای عاشورای حسینی برسند.

شیوه و وسایل کمک آموزشی

برای این درس نقشه‌ای بزرگ از خاورمیانه با مرکزیت عربستان، عراق و

سوریه مورد نیاز است، بدین جهت نیاز است یک نقشهٔ آماده مورد استفاده قرار بگیرد و یا مبلغ محترم خود برروی تخته نقشه‌ای ساده و تقریبی بکشد. البته چون قرار است چند جغرافیا در روی آن با علامت‌گذاری مشخص بشود بهتر است سه یا چهار نقشه تهیه گردد. یا طراحی و تهیهٔ نقشه‌ها از قبل به دانش‌آموران واگذار شود.

یک نقشه برای جغرافیای طبیعی،

یک نقشه برای معرفی جهان اسلام دیروز و امروز

و یک نقشه هم برای معرفی جغرافیای عاشورایی

فصل‌های متن درسی

آیا بین جغرافیا و عاشورا پیوندی است؟

اگر جغرافیای عاشورایی وجود دارد، دانستن آن چقدر ضروری است؟
 آیا آگاهی از جغرافیای عاشورایی نسبتی با اصول یا فروع دین دارد؟
 دانستن جغرافیای عاشورایی چه نسبتی با من و زندگی من دارد؟
 آیا بین هویت جغرافیایی من و جغرافیای عاشورایی رابطه‌ای است؟

مشق شب

اگر اینترنت در اختیار دارید، در موتور جستجوی گوگل در بخش تصاویر، کلمه نقشه را به انگلیسی (map) درج و جستجو کنید. بعد آن را به صورت ترکیبی با کلماتی همانند (Islam - Shia - Gherestwan) جستجو کنید و نقشه‌های برگزیده را انتخاب و پرینت گرفته و پس از تفکر و تحلیل آن‌ها از جهت مطالعه جغرافیای ادیان در منطقه و نسبت آن با جغرافیای محل زندگی خود، گزارشی تهیه کنید.

هویت جغرافیایی

پیامبر در حدیثی زیبا می‌فرماید:

«رحم الله امرئ علم / عرف: من این فی این الی این».

از ترکیب سه کلمه من، فی، الی هویت تاریخی فهمیده می‌شود که در درس بعد درباره آن صحبت خواهد شد، ولی از کلمه فی به تنهایی هویت جغرافیایی درمی‌آید.

هویت جغرافیایی در حدیثی دیگر چنین تفسیر شده است:

«العالم بزمانه لایهجمه اللوابس».

هویت جغرافیایی یعنی، زمان و مکان شناسی محیط زندگی، یعنی در چه موقعیت جغرافیایی طبیعی زندگی می‌کنی؟ این جغرافیا دارای چه جغرافیای دینی، سیاسی، فرهنگی و علمی می‌باشد و تو چه نسبتی باید با آن‌ها داشته باشی، مثلاً تو اگر جوان و نوجوان شیعه هستی، باید بدانی اصلاً:

- جغرافیای شیعه از کجا تا کجاست؟

- تو در کجای این جغرافیا هستی؟

- آیا تو، جوان شیعه در ایران (کشوری شیعی) یا عراق (کشوری که بیش‌تر از نیمی از آن شیعه هستند) و یا پاکستان (که شیعیان در آن جا اقلیت بسیار بزرگی هستند) هستی؟

- آیا محل اقامت تو تأثیر در سرنوشت تو و یا تعریف‌گر تکلیف و مسئولیت متفاوت برای تو نخواهد شد؟

جغرافیای طبیعی رخداد عاشورا

خاورمیانه منطقه‌ای است بین ایران تا مصر و از یمن تا ترکیه، در طول تاریخ نیمه شمالی به واسطه وجود آب و هوای مناسب و رودخانه‌های دائمی، خاستگاه تمدن‌ها و کانون تحولات سیاسی اجتماعی بوده و نیمه جنوبی به واسطه وجود بیابان بزرگ عربستان، هم کم جمعیت و هم کم تأثیر در تحولات منطقه‌ای است.

جمعیت ساکن در بخش جنوبی بیش‌تر در کناره‌های شرقی و غربی آن و نزدیک دریاها ساکن هستند و یک منطقه تمدنی هم در جنوب در منطقه یمن وجود دارد. یمن از قدیم شاهد تمدنی کوچک بوده، ولی به واسطه دوری از دیگر تمدن‌ها کم‌تر به چشم آمده و گهگاه هم تحت سیطره تمدن

و حکومت ایرانیان پیش از اسلام بوده است. رخدادهای عاشورا از آغاز تا پایان در مثلثی بین مکه و مدینه، کوفه و دمشق می‌گذرد، یعنی سه شهر و سه منطقه جمعیتی در سه گوشه بیابان بزرگ که در رخدادهای این حادثه اثرگذار هستند، بدین گونه که:

مدینه و مکه

این دو شهر کانون پیدایش اسلام بودند، ولی به واسطه دور بودن از مراکز تمدن، پس از به خلافت رسیدن امیرالمومنین کانون تحولات جهان اسلام از آن جا به کوفه منتقل شد. از این زمان به بعد این دو شهر که با مهاجرت بخش قابل توجهی از جمعیت خود به عراق و شام روبرو بود، دوباره به حاشیه رفته و نقش چندان مهمی در تاریخ اسلام ندارند. و تنها مراسم حج و یا حضور امامان معصوم است که باعث می‌شود سفرهای زیارتی و یا علمی، فصلی به این دو شهر صورت گیرد (در این زمینه می‌توان بحثی زیبا در مورد مهاجرت و سفرهای دینی و جغرافیایی فصلی و زیارتی در دین اسلام داشت).

کوفه

این شهر سال ۱۷ (ه. ق.) به هنگام فتح ایران به دست اعراب مسلمان، پایه‌گذاری شد و محل آن را سلمان فارسی بر اساس راهنمایی‌های قبلی و معنوی امام علی انتخاب کرد و کلنگ آن در زمان خلیفه دوم زده شد. ولی از آن زمان جمعیت اعراب تازه مسلمان که به طمع فتوحات از یمن، حجاز و سراسر بیابان جزیره‌العرب دعوت شده بودند، تدریجاً در آن جا اسکان یافتند.

اگر چه اقلیتی از ایرانیان (موالی) هم ساکن شهر بودند، ولی آن‌ها از دیدگاه خلفا و امویان شهروند درجهٔ دو به چشم می‌آمدند و نباید در تحولات جهانی اعراب مسلمانان دخالتی می‌کردند.

جمعیت این شهر در آستانهٔ قیام سیدالشهدا نزدیک به صد هزار مرد جنگجوی عرب، همراه خانواده‌هایشان بود.

دمشق

شهری قدیمی بود که در فتوحات زمان خلیفهٔ دوم فتح شده بود و از آن زمان پس از اسکان برخی از اعراب مسلمان فاتح و مرکزیت‌یابی برای ادارهٔ منطقهٔ شامات رو به توسعه گذاشت و از همان آغاز فتح در اختیار یزید بن ابوسفیان و سپس معاویه بن ابوسفیان قرار داده و در طرحی مناقانه و تاریخی تدریجاً این شهر در مقابل مکه، مدینه (صدر اسلام) و کوفه (پایتخت امیرالمؤمنین) قد علم کرد و مرکزیت جهان اسلام در طرحی بلند مدت به آن جا منتقل شد، نقشه‌ای که در حکومت معاویه عملی گشت.

جغرافیای دینی منطقه در آستانه عاشورا

در آستانهٔ رخداد حادثهٔ عاشورا، مکه، مدینه و اصولاً تمامی جزیرهٔ العرب تحت تاثیر خلافت ۲۵ ساله خلفا و درآمد سرشار فتوحات ایران، عراق، شام و مصر بود، مردم به ویژه نسل دوم مسلمانان از اسلام فقط دورهٔ خلفا را می‌شناختند و همیشه رفاه و درآمد آن دوره را آرزو می‌کردند و می‌خواستند. بدین جهت در آستانهٔ حادثهٔ عاشورا آن‌ها نه تمایلی به بنی امیه (حاکم بر شام) داشتند، نه میلی به عدالت‌خواهی اسلامی اهل بیت و بدین جهت از

امام سجاد روایت شده است که: (ما در مکه و مدینه حتی بیست نفر طرفدار و یاور هم نداشتیم) و در این سال‌ها مردم این منطقه، به بی‌تفاوتی و سردرلاک خود بودن مشهور بودند.

در دمشق و مناطق غربی خاورمیانه

چهل سال تبلیغات مستقیم معاویه همهٔ آن‌ها را مطیع و همراه با امویان کرده بود و در آن‌جا مردم برای پیامبر، اهل‌بیت و یآوری جز معاویه و یزید نمی‌شناختند، پس با قیام حسینی نه نسبتی داشتند و نه از آن تا ورود اهل‌بیت به شام مطلع بودند.

در مناطق شرقی

کوفه شهری بود که تحت تأثیر بیست سال سلطه خلفا، ۴/۵ سال حضور و خلافت امیرالمؤمنین، بیست سال خلافت معاویه و وجود جریان‌های سیاسی، مذهبی قوی خوارج و... بود. از این رو در شهرهای آن روز جهان اسلام، کوفه سنخیتی تمام و کمال با کلان شهرهای امروزی دارد، یعنی شهری که همهٔ فرقه‌ها و گروه‌ها در آن پایگاه دارند و هیچ گروهی در آن اکثریت را ندارد، مگر به زور سرنیزه و حاکمیت دیکتاتور مآبانه، یا استفاده از ابزارهای اقتصادی و یا خریدن و همراه کردن رهبران اجتماعی و یا دینی محلی با خود، بدین جهت مسئلهٔ تاریخی کوفه همین بود که رهبران حق در این شهر همواره می‌خواستند با مردم مستقیم، آزادانه و آگاهانه در تماس باشند، ولی جریان باطل با همراه کردن اجباری و یا تطمیعی رهبران جامعه، مردم را هم ناخودآگاه با خود همراه می‌کرد.

البته در این زمان دو منطقه تمدنی مهم ایران و یمن هم بود، ولی به هیچ کدام نمی‌شد تکیه‌ای نمود، چرا که یمن از آغاز فتوحات شاهد مهاجرت گسترده مردمان و قبایل آن منطقه به کوفه و شامات بود و از جمعیت اثرگذار تخلیه شده بود، به گونه‌ای که مثلاً تقریباً نزدیک ۲/۳ دوسوم مردم کوفه یمنی بودند. و اما در ایران هم از زمان خلفا و تا پایان دوران امویان، قانونی نانوشته گذارده شده بود که اعراب مسلمان، شهروند اصیل و درجه یک حکومت اسلامی باشند و ایرانیان حتی اگر هم مسلمان هم شوند شهروند درجه دوم جهان اسلام بوده و حق مداخله در مسائل جهان عرب مسلمان و حتی ازدواج با اعراب مسلمان را نداشته باشند. البته امیرالمؤمنین در حکومت خود به موالی (ایرانیان مسلمان) توجهی ویژه نمود و سعی کرد این قانون را لغو نماید ولی با آغاز حاکمیت معاویه این قانون مجدداً به شدت به اجرا گذاشته شد، بدین جهت در آستانه قیام سیدالشهدا ایران و ایرانیان مسلمان، تافته جدا بافته‌ای از جهان اسلام بودند.

جغرافیای قیام سیدالشهدا

جغرافیای قیام سیدالشهدا شامل اماکن و مراحل زیر است:

مدینه: هفته آخر ماه رجب سال ۶۰ (هق)

مکه: از ماه شعبان تا هشتم ذی الحجه سال ۶۰ (هق)

راه مکه تا کربلا: به مدت ۲۳ روز از هشتم ذی الحجه تا دوم محرم

سال ۶۱ (هق)

کوفه: در حاشیه قیام از ماه شعبان سال ۶۰ تا اواسط محرم سال ۶۱ (هق)

کربلا: از دوم تا سیزدهم محرم سال ۶۱ (هق)

مسیر کوفه تا دمشق و دمشق تا مدینه تا پایان ماه صفر سال ۶۱ (هق)

مبلغ ارجمند:

با ترسیم مسیری قرمز رنگ از مدینه تا مکه و از مکه تا کربلا بر روی نقشه، به معرفی جغرافیای قیام پردازید. بدین گونه که:

از جهت جمعیت

امام حسین با آغاز قیامش در مدینه به طور کامل مورد بی‌مهری قرار گرفت و جز اهل‌بیتش و چند نفر صحابه، کسی او را یاری نکرد. در مکه با وجود اقامت چهار ماهه و تبلیغ و تبیین امام برای مکیان و حاجیان حاضر جهت حج آن سال، کم‌ترین توجهی از سوی آن‌ها به سوی امام صورت گرفت و از ۷۲ نفر یاور امام، ۱۸ نفر اهل بیت او بودند و مابقی ۵۴ نفر به جز چند نفر (پنج - شش نفر) که از صحابیان مدینه و (سه - چهار نفر) از بصره، مابقی اندک شیعیان خالص حضرت از کوفه بودند. البته در کوفه در آن زمان محبان سیدالشهدا و مدعیان تشیع، تحت تأثیر تهدید و ارباب‌های ابن‌زیاد قرار گرفته و در خانه‌ها پنهان شده و نتوانستند به یاری امام بیایند، آن‌ها بعدها گروه چهارهزار نفری توأبین را تشکیل دادند.

از جهت جغرافیایی

امام پس از آغاز قیامش اگر چه بیش‌ترین زمان را در مکه بود، (و این به جهت استفاده از قانون اسلامی امن بودن حرم مکه، جهت حفظ جان خود و اهل‌بیتش و انجام دعوت‌هایش برای مسلمین بود)، ولی پس از ناامن شدن مکه از سوی بنی‌امیه، امام ناچار به ترک مکه شد، با محاصره شدید امویان بر دیگر شهرها، به ویژه شهر کوفه، امام فرصت مواجهه با مسلمانان و انجام دعوتش را برای آن‌ها نیافت و به ناچار وارد کربلا شد.

جغرافیای کربلا

کربلا بیابانی در هشتاد کیلومتری شمال کوفه بود، که در حاشیه غربی رودخانه فرات قرار داشت، با توجه با اصرار ابن زیاد بر محاصره شدن امام به دور از آب رودخانه این منطقه از فرات پانزده کیلومتر فاصله دارد و بیابانی خشک بود که تنها در نزدیکی‌های فرات اندک نخلستان‌هایی کوچک و پراکنده که با خیمه‌گاه امام حد اقل پانزده کیلومتر فاصله داشت.

(مبلغ ارجمند: جغرافیای طبیعی، جمعیتی و سیاسی قیام حضرت نیازمند مباحث علمی و تحلیلی بیش‌تر است و تا همین اندازه آگاهی و اطلاع رسانی برای دانش‌آموزان کافی است، اگر جمعی علاقه‌مند دانش بیش‌تر بودند، با راه‌اندازی گروه مطالعاتی می‌توانند مطالعات تفصیلی و تحقیقی بیش‌تر به ویژه درباره کوفه‌شناسی و یا مردم‌شناسی مسلمانان در آستانه قیام انجام دهند در این زمینه «کتاب کوفه از پیدایش تا سال صد هجری» نوشته محمدحسین رجبی دوانی توصیه می‌گردد).

جغرافیای عاشورایی تشیع

پرسش اصلی را فراموش ننماییم، بین من و جغرافیای عاشورا چه نسبتی است؟ در علم جغرافیا، یکی از شاخه‌های آن مطالعه چگونگی پیدایش شهرها و یا جغرافیای دینی، سیاسی و فرهنگی است، بدین جهت اگر بخواهیم جغرافیای عاشورایی را نسبت به پس از عاشورا مطالعه کنیم، موارد و موضوع‌های زیر بسیار جالب و جذاب خواهد بود:

پیدایش تدریجی شهر کربلا و ایجاد یکی از بزرگ‌ترین شهرهای مذهبی و معنوی در منطقه خاورمیانه.

تعریف فرهنگ زیارت کربلا (سواره و پیاده، درمناسبت‌های خاص مثل

عاشورا، اربعین، نیمه شعبان و...) و ایجاد موجی مستمر و تاریخی از مهاجرت کوتاه مدت زیارتی شیعیان به سوی کربلا.

تقویت، رشد و گسترش تشیع ناشی از فرهنگ عاشورا در شرق و غرب کربلا و ایجاد تدریجی نقشه جغرافیای شیعه (map) shia که کربلا در کانون و مرکز آن قرار دارد.

نهضت مهاجرت تدریجی امام رضا و امام زادگان به ایران و شهادت یا رحلت آن‌ها در ایران و ایجاد شهرهای جدیدی همانند کربلا با محوریت فرهنگ معنویت، علم، زیارت و فضیلت اهل بیتی همانند، مشهد، قم، شیراز (جدید) و....

بدین جهت می‌توان گفت، اگر امروز کشور ایران شیعه و پیرو اهل بیت است، اگر امروز جمهوری اسلامی در ایران برقرار است، اگر امروز عزت و سربلندی در کشور، منطقه و جهان داریم و هزاران اگر دیگر، همه و همه ریشه در قیام تاریخی عاشورا و اثرگذاری تدریجی آن بر جغرافیای تمدن و فرهنگ ایرانی و ایرانیان دارد.

بازشناسی علمی و تحلیلی جغرافیای عاشورا (با هدف فهم چرایی و چگونگی حادثه) و جغرافیای کنونی تشیع و ایران شیعی - اسلامی معاصر (با هدف میزان اثر گذاری عاشورا در گذشته، حال و آینده آن) می‌تواند رهگشا در هویت‌یابی جغرافیایی ما باشد.

هویت جغرافیایی یعنی شناخت این که در چه مکانی، چه فرهنگی و چه تمدنی زندگی می‌کنی؟

و چه نسبتی باید با گذشته، حال و آینده آن داشته باشی؟
و عاشوراشناسی پیش نیاز این هویت جغرافیایی است.

درس پنجم

درس تاریخ: تاریخ عاشورا، عاشورای تاریخی

هدف درس

درس تاریخ، بازشناسی سرگذشت ملت‌ها و رویدادهای تاریخی گذشته است.

اگر چه آن چه از درس تاریخ دانش‌آموز در مدرسه می‌آموزد، ممکن است ضروری نبوده و یا رویکرد عبرت‌گیری و یا تعریف هویت تاریخی در آن لحاظ نشده باشد، ولی در این درس هدف آن است که دانش‌آموز به درکی وسیع و عمیق از عاشورا به وسعت تاریخ گذشته، حال و آینده بشریت دست‌یافته و براساس آن بتواند ریشه و پیشینه هویت تاریخی خود را در مسیر آینده روشن فهم و تعریف نماید. هویت تاریخی یعنی این که زیربنا و پی‌زندگی خود را در کجا و چه ارزش‌هایی قرار دهی.

عاشورا از منظر تاریخ

تاریخ بشریت و تمدن و ادیان بزرگ بشری با خاورمیانه گره خورده است بدین گونه که:

- خاورمیانه محل هبوط آدم و پیدایش و گسترش نسل آدمی است.
- خاورمیانه محل ظهور ادیان بزرگ آسمانی و توحیدی است.
- خاورمیانه محل پیدایش تمدن‌های اولیهٔ بشری (مصر، بین‌النهرین، عیلام و...) است.

ولی شاید هیچ تاریخی در خاورمیانه از سیر تاریخی نزاع‌حق و باطل مهم‌تر نباشد، دعای‌ندبه شاید جالب‌ترین متنی باشد که به مطالعهٔ تاریخی و فلسفی این نزاع مستمر در خاورمیانه از آدم تا عاشورا و از عاشورا تا ظهور پرداخته است.

با توجه به این دعا و قصهٔ انبیا در قرآن و به کمک نقشهٔ جغرافیایی خاورمیانه می‌توان به نگاه تاریخی جالبی دست یافت. بدین‌گونه که: دوران انبیا از آدم تا حضرت ابراهیم، مرحلهٔ تبلیغ اولیهٔ مکتب توحیدی است، ولی از زمان حضرت ابراهیم به موازات پیدایش تمدن‌های اولیه، خداوند تصمیم به طراحی و ایجاد جامعهٔ توحیدی ماندگار می‌گیرد که بستر و زمینه‌ای برای ایجاد جوامع توحیدی دیگر باشند. این رسالت به عهدهٔ بنی‌اسرائیل گذاشته می‌شود که ساکن منطقهٔ غربی خاورمیانه هستند، ولی در مواجهه با تلاش‌های بیش از هزار سالهٔ انبیا، بنی‌اسرائیل سر به طغیان‌ها و گمراهی‌های گسترده برداشته، به گونه‌ای که با اوج عصیان‌گری بر حضرت عیسی، زمینهٔ نومیدی کامل حق تعالی از آن‌ها فراهم می‌شود. اگر به نقشهٔ خاورمیانه توجه کنیم، صحرای بزرگ عربستان آن را به دو بخش شرقی (ایران و بین‌النهرین) و غربی (مصر و شامات) تقسیم کرده‌است.

منطقهٔ غربی تا قبل از اسلام به واسطهٔ طغیان‌گری نهادینه شدهٔ یهود و در ادامهٔ آن با غلبهٔ سیاسی و فرهنگی امویان، در اکثر مقاطع تاریخی، آن

مناطق (به جز مناطقی از لبنان و مصر) تبدیل به کانون باطل محوری و نقطه امید ابلیس و ابلیسیان می‌گردد.

از این مقطع است که اسلام، نه در آن منطقه بلکه در حاشیه مرکزی صحرای بزرگ عربستان و در میان اعراب متولد می‌گردد، و به سرعت به مناطق غربی و شرقی خاورمیانه نفوذ نموده و توسعه می‌یابد، ولی سلطه تاریخی امویان بر آن جا و تفسیر وارونه‌ای که آن‌ها از اسلام ارائه می‌دهند، باعث نومیدی معصومین از آن منطقه می‌گردد. برای ایجاد جامعه نمونه اسلامی، پس از آشکار شدن عدم‌آمدگی مکه و مدینه، توجه اهل بیت به بخش شرقی خاورمیانه متمرکز می‌گردد.

بدین جهت امیرالمؤمنین به کوفه هجرت می‌کند، ولی سلطه دوباره بنی‌امیه، هجوم شدید فرهنگی و تبلیغی به کوفه و کوفیان، سعی در استضعاف و جدایی فکری و فرهنگی مسلمانان ایرانی از اهل بیت و تلاش برای مرگ پنهانی و بی‌سروصدای امام حسین ، اوج تلاش ابلیس و ابلیسیان برای نابودی همیشگی دین حق است. ولی سیدالشهدا به جای پذیرفتن مرگی ذلیلانه و منفعلانه، حرکتی تاریخی را آغاز می‌کند.

(مبلغ گرامی بر روی نقشه با کمک طراحی مسیر سرخ حرکت سیدالشهدا از مدینه تا مکه و از مکه تا کوفه و کربلا در این بخش می‌تواند به کمک کتاب روز شمار به بیان روز شمار تاریخی حرکت سیدالشهدا بپردازد)

این حرکت تاریخی، هجرتی بزرگ است:

این هجرت در نقطه آغازین خود (از مدینه تا مکه) معکوس هجرت پیامبر است و این یعنی به صدا درآورده شدن زنگ خطر از سوی امام برای مسلمانان، ولی وقتی نه مسلمانان و نه حاجیان آن سال، کسی به این

هشدار توجهی نمی‌کند، آن‌گاه امام هجرتی عظیم از مکه به سوی کربلا را آغاز می‌کند (مقصد اصلی و واقعی امام از همان آغاز قیام با توجه به شرایط سیاسی و اجتماعی جهان اسلام، نه کوفه بلکه کربلا بود).

این هجرت شبیه هجرت‌های تاریخی زیر است

هجرت حضرت آدم در اواخر عمر از محل سکونتش در حجاز و ناحیه غربی جنوب غربی به سمت نجف، جهت رحلت و دفن شدن تاریخی‌اش در نجف اشرف.

هجرت حضرت نوح در آخر عمرش به نجف، همانند حضرت آدم.

هجرت انبیای الهی؛ هود، صالح و ذوالکفل به نجف همانند جدشان حضرت آدم (مزار همگی آن‌ها در نجف است).

هجرت امیرالمؤمنین از مدینه به کوفه جهت تثبیت پایگاه امامت در شهری که قرار بود حرم علوی نام بگیرد (مکه، حرم خدا، مدینه، حرم نبوی، کوفه، حرم علوی).

هجرت تاریخی سیدالشهدا و انتخاب شهادتی آگاهانه و عاشقانه و ایجاد مهم‌ترین و بزرگ‌ترین شهر زیارتی در جهان و فرهنگ اسلامی تا حرکت و تلاش باشد برای تحقق اهداف زیر:

تلاش برای بیمه کردن تاریخی مکتب حق که اگر قیام حضرت نبود، برای همیشه نابود می‌شد و باطل که آئینه تمام‌نمای آن امویان بودند، غلبه می‌کرد.

ایجاد تاریخی‌ترین فرصت برای مکتب حق (کامل‌ترین و آخرین دین حق) جهت معرفی به جهانیان و ایجاد فرصت و بستر تاریخی برای رشد و توسعه تدریجی از آن زمان تا آستانه ظهور، به ویژه در منطقه شرقی خاورمیانه.

بازتاب تاریخی عاشورا

ابلیس در آستانه مرگ معاویه بسیار شادمان بود که مرگ نهایی حق و حقانیت و بسته شدن راه بهشت و سعادت بر انسان‌ها به زودی اجرا خواهد شد، ولی عاشورا تمام محاسبات را به هم ریخت، اثر وضعی عاشورا در سیر مسیر تاریخ حق و باطل، مرگ زودرس یزید، قیام مختار و احیای ارزش‌های شیعی و آن‌گاه مهاجرت برخی از خاندان‌های شیعی پس از شهادت مختار به سوی ایران، بود.

هجرت تاریخی امام رضا (بزرگ‌ترین آئینه و کپی از کربلا در ایران زمین) هجرت، شهادت و یا رحلت تاریخی امام‌زادگان در ایران (ایجاد کربلاهای کوچک در جای جای ایران زمین) که سرانجام فرصتی بزرگ برای پیوند ایرانیان در بخش شرقی خاورمیانه با مکتب حق اهل بیت فراهم کرد و رشد و نهادینه شدن تدریجی این پیوند را به دنبال داشت که با پیدایش تدریجی شهرهای شیعه، علمای بزرگ ایرانی در دوران غیبت کبری و ایجاد اولین حکومت‌های شیعه (همانند آل بویه، و سربداران و...) بود، و سرانجام ایران شیعی را به آرزوی تاریخی پیامبر نزدیک نمود که فرموده بود:

«اگر دین، دانش در ستارهٔ ثریا هم باشد، همانا مردانی از سرزمین فارس به آن دست خواهند یافت».

«ایرانیان در آخرالزمان پرچم‌دار دینداری و گسترش آن خواهند بود».

و نتیجهٔ هجرت و قیام امام در هزار سال اخیر، سرانجام بدان‌جا رسید که به برکت اوج شکوفایی ارزش‌های عاشورایی در ایران، انقلاب اسلامی متولد شد و از درخشش آن، ارزش‌های عاشورایی حتی به قلب سرزمین‌های باطل در بخش غربی خاورمیانه و سراسر جهان منتشر گشت.

عاشورا و فلسفه تاریخ: راه سرخ و راه سبز

عاشورا در حد فاصل دو دوران نبوت در قبل از آن و دوران امامت دوازده امام است.

براساس نگاه دعای ندبه دوران پس از عاشورا چنین تقسیم‌بندی می‌گردد: دوران حضور امامان: با هدف فرهنگ‌سازی و بنیان‌گذاری تشیع براساس ارزش‌های عاشورایی.

دوران غیبت: با هدف بلوغ تدریجی ملت‌ها برای درک و پذیرش ارزش‌های عاشورایی.

دوران ظهور: با هدف ایجاد جامعه‌نهایی و جهانی حق به پشتوانه انتقام‌گیری از مظلومیت تاریخی عاشورا.

مبلغ محترم در این بخش می‌تواند بر اساس روایات، مسیر قیام حضرت مهدی(عج) را از ظهور تا ورود به کوفه، این گونه با رنگ سبز بر روی نقشه طراحی نماید:

حضرت مهدی(عج) پس از مراسم حج سالی که محرم سال بعدش سال ظهور است، جهت فراهم‌سازی زمینه‌های ظهور به مدینه می‌رود. این در حالی است که سفیانی (از تبار یزیدبن معاویه) بر شامات و عراق مسلط شده و با هدف نابودی امام غریب و تنها همانند جدش (طریذ شریذ) لقب مشترک امام حسین و امام مهدی در روایات و به معنی طردشده و غریب می‌باشد) ، از مدینه (آغاز راه سبز) به سوی مکه پناه می‌برد. لشکر سفیانی (همانند لشکر یزید در واقعه‌حره و حمله به مدینه در سال ۲۶ هـ ق) یک سال بعد از شهادت سیدالشهدا) مدینه را تصرف و به خاک و خون می‌کشد و آن‌گاه قصد مکه می‌کند، ولی بین مکه و مدینه در منطقه‌ای به نام بیداء در زمین فرو می‌روند (خسف بیداء) .

امام پس از جمع شدن ۳۱۳ نفر یارانش، روز عاشورا ظهورش را اعلام می‌نماید و مکه را فتح کرده و از آن‌جا (ادامهٔ راه سبز) به سوی مدینه می‌آید و آن‌جا را از ظلم و ستم سفیانی آزاد می‌نماید. پس از مدینه امام، جا در پای سیر تاریخی جدش گذاشته (ادامه راه سبز و هم‌پوشانی آن با راه قرمز) رهسپار کوفه می‌گردد تا با فتح و مرکز قرار دادن آن‌جا، به ایجاد حکومت عدل گستر جهانی بپردازد.

عاشورا چه نسبتی تاریخی با من دارد؟

هویت تاریخی یک ملت یا فرد یعنی شناختن گذشته و تاریخی که با حال و آینده مرتبط است و بر اساس آن فرد یا ملتی می‌تواند مسیر آیندهٔ خود را تعریف نماید. با این نگاه عاشورا اگر چه در گذشته رخ داده، ولی از جهت جغرافیایی بیش‌ترین بازتاب تاریخی و سرمایه‌گذاری اهل بیت را، از نظر رشد، تشیع در ایران داشته‌اند.

این هدف، وعده و آرزوی پیامبر بود که در تفسیر آیهٔ ۵۴ مائده آن را به مسلمان‌ها فرموده بود.

بر این اساس پیام تاریخی و مهم راه سبز در انجام یک رسالت و موضع‌گیری مهم است و آن این‌که در راه سرخ، سیدالشهدا غریبانه به سوی کوفه آمد، ولی به آن‌جا راهش ندادند، چون یاوری نداشت و این یعنی دشمنان موفق شدند با ایجاد استضعاف فکری و فرهنگی بین ایران و امام، جدایی‌اندازند و امام تنها و غریب مانده و به شهادت برسد.

ولی در راه سبز به تصریح روایات شیعه و سنی دو پرچم از دو منطقه مهم‌ترین یاران حضرت مهدی(عج) هستند. «ایران و یمن» و جالب این‌که امام مهدی در مسیر حرکت خود به سوی کوفه است که ایرانیان زودتر

کوفه را از دست دشمنان حضرت آزاد کرده و در آن‌جا به استقبال امام به انتظار می‌مانند.

و این یعنی تعریف هویت تاریخی من به عنوان شیعه‌ایرانی در پازل هستی و فلسفه و سیر تاریخ و پیش‌بینی آینده‌ای روشن برای ما و آیندهٔ سرزمین ما.

هویتی که از یک سو ریشه در گذشتهٔ عاشورایی بر اساس ذلت‌ناپذیری و حق و حقیقت‌خواهی دارد و از سویی دیگر به آیندهٔ سبز ظهور نظر دارد که هدفش بسط معنویت و عدالت در جهان است و این هر دو می‌تواند در زمان حال باعث ایجاد بیش‌ترین انگیزه و روحیه برای تلاش و کوشش بگردد.

درس ششم

درس ریاضیات: کمیت یزیدی، کیفیت حسینی

هدف درس

ریاضی علم عدد، محاسبه، هندسه و آمار است. این علم از علوم پایه در زندگی حسی و مادی است و زیربنای تمدن معاصر بشری را تشکیل داده است و دانشمندان این رشته شاید پیامبران تمدن معاصر باشند، ولی نقطه آغاز بحران جامعه آخرالزمانی کنونی بشر از همین نگاه صرفاً مادی و حسی به جهان هستی و پایه گذاری تمدن بشری بر کمیت، عدد و محاسبات فیزیکی و حسی است، ولی در مکتب انبیا و اولیا و در نقطه اوج آن (عاشورا) کمیت حذف نمی گردد، بلکه با کیفیت تلفیق می گردد. هدف این درس تلاش برای ایجاد این نگاه ترکیبی بر اساس آموزه های عاشورایی در دانش آموزان می باشد.

مبانی و روش آموزشی این درس

این درس با تمرکز بر قصه آفرینش قرآنی، سعی بر ایجاد نگاه ترکیبی، کیفی و کمی به زندگی دنیوی دارد و ضمن کمک گیری از آیات و روایات،

از اعداد و امار و ارقام عاشورایی که به ظاهر ناچیز است، ولی به شدت کیفی است، یاری می‌گیرد.

محتوا

زمانی در یکی از دانشگاه‌ها در گپ و گفتگویی عاشورایی یکی از اساتید ریاضی سخن از (تابع حر) کرد وقتی دانش‌جویی از او دربارهٔ تابع حر پرسید، گفت: در ریاضی که بر اساس کمیت است، همیشه کم و زیاد شدن ارزش‌ها به حساب کمی و عددی است و این همه، قانون‌های فیزیکی جمع، تفریق، ضرب، تقسیم، جذر، توان و... را به دنبال دارد. این محاسبات عددی شاید برای محاسبات جهان فیزیکی بی‌جان همیشه جواب بدهد، ولی برای محاسبات و ارزش‌گذاری جهان جانداران، آن هم جاندار هوشمند و با احساس و عاطفه‌ای مثل انسان، به تنهایی نمی‌تواند معیار و مبنای محاسبه و ارزش‌گذاری صرف باشد.

مثلاً در ماجرای حر در کربلا، او تا قبل از توبه‌اش، نمره‌اش به شدت منفی بود، چرا که هم جزو خواص باطل و هم مسئول برخی مشکلات به وجود آمده برای امام و اهل بیتش، بود.

ولی وقتی که آمد و توبه کرد (و به فاصله کمی پس از آن هم به شهادت رسید) به مجرد این که جزو یاران حسین پذیرفته شد، ناگهان ارزش آزاری و وجودی‌اش بی‌نهایت رشد پیدا کرد، این تغییر و تحول ارزش و اعتبار عددی جناب حر، جزو هیچ یک از توابع ریاضی عددی و کمی معمول قرار نمی‌گیرد و باید برای آن تابع جدیدی که بر مبنای کیفیت در اعداد است، در نظر گرفته شود که من نامش را تابع حر می‌گذارم (همانند نام الگوریتم در ریاضی که از نام خوارزمی گرفته شده است).

قصه آفرینش و پیام‌های ریاضی آن

قصه آفرینش هفت مرتبه در قرآن آمده و در هر مرتبه به یکی از زوایای این رویداد مهم از اصل آفرینش، از ریشه و حقیقت انسان، از قصه فریب ابلیس، از ماجرای هبوط و یا ماجرای توبه حضرت آدم مانور داده شده است، ولی در اغلب از مهم‌ترین نکته‌های قرآنی که در داستان آفرینش مورد توجه است، ویژگی زوجیت و ترکیبی بودن حقیقت انسان است.

ترکیبی از جسم مادی و روح

ویژگی جسم این است که اتفاقاً پست‌ترین و بی‌ارزش‌ترین شیئی مادی و زمینی است و ویژگی روح این است که بالاترین و مهم‌ترین شیئی و حتی بالاتر از ملائکه می‌باشد.

و به اصطلاح علم شیمی، وقتی این دو عنصر ناهمگون را خداوند با هم ترکیب می‌نماید، ناگهان پدیده‌ای به نام انسان آفریده می‌شود و خداوند از فرط شادمانی ندا سر می‌دهد:

«فتبارک الله احسن الخالقین».

با توجه به این داستان:

مهم‌ترین خواسته پیامبران و ادیان آسمانی از بشر، نگاه هم‌زمان و هماهنگ به این دو بعد وجودی خودش می‌باشد و این‌که هیچ کدام را به خاطر دیگری فدا و یا رها نکند، ولی در برابر مشکل تاریخی، بشریت نگاه صرفاً مادی، حسی و فیزیکی‌اش به خود و دنیای اطرافش می‌باشد. مشکل تاریخی بت‌پرستان این بود که حتی خدا را مادی و فیزیکی می‌خواستند.

مشکل تاریخی قوم یهود به تصریح قرآن این بود که درست پس از

عبور از رود نیل از حضرت موسی خواستند که برایشان بتی همانند بت‌های بت‌پرستان بسازد و چون آن حضرت نپذیرفت، خود در غیبت موسی، گوسالهٔ سامری را ساختند و پرستیدند.

و همین قوم در طول تاریخ مادی‌ترین و پول پرست‌ترین ملت دنیا بوده و هستند. این ملت در طول تاریخ رباخوارترین و هم‌چنین بخیل‌ترین ملت برای جمع کردن بیش‌ترین کمیت مادی از ثروت‌های زمین بوده‌اند و این همه، نتیجهٔ نگاه حسی و مادی آن‌ها به جهان آفرینش و زندگی زمینی بشر می‌باشد (که اتفاقاً در طول تاریخ بیش‌ترین بلایا و مصائب تاریخی را برای آنها به دنبال داشته است).

در امتداد این وضعیت در سیر تاریخی تمدن بشری که محصول رنسانس غربی - یهودی است: ریاضی و حساب، از ساده‌ترین مدل‌های آن تا پیچیده‌ترین قضایا و محاسباتش، همه و همه محدود به اندازه‌گیری مقادیرها، کمیت‌ها و اعداد فیزیکی و جهت محسوس جهان می‌باشد و همین، معیار و مبنای ارزش‌گذاری و قضاوت در تمدن و جهان معاصر است. البته باید توجه داشت که این سخن به معنی نفی اهمیت جایگاه ریاضی از زندگی بشری نیست، بلکه این محاسبهٔ مادی جزو ضروریات زندگی است و بدون آن بنیان زندگی مادی بشر مختل می‌شود، ولی مشکل از آن‌جا ناشی می‌شود که در تمدن جدید ریاضی مبنای تمامی علوم و اساس تمام محاسبات تمدن و زندگی بشری شده است و حتی جهان و ماوراء فیزیک از مراتب عالی آن تا ساده‌ترین احساسات انسانی همانند مهربانی، خشم، رضایت، صبر، استقامت، اعتماد به نفس و غیره را هم می‌خواهند براساس کمیات ریاضی و عددی محاسبه کنند. در نتیجه اگر این محاسبه جواب داد، آن را می‌پذیرند و گرنه همانند مسئلهٔ روح، برزخ، عالم

ملائکه، قیامت و خدای غیبی یا منکر آن می‌شوند و یا آن را غیرقابل ارزش علمی اعلام می‌نمایند.

و از منظر همین نگاه عددی، کمی و آماری است که خیلی از آدم‌ها در مقابل سؤال زیر کم آورده و درمانده می‌شوند که: آیا علم بهتر است یا ثروت؟

پارادوکس و تناقض این پرسش این است که ثروت مادی است، و علم غیرمادی، ولی در این پرسش با یکسان قراردادن، اولویت‌بخشی و معیار قراردادن کمیت مادی، باعث مغالطه و سردرگمی تاریخی بشریت می‌شوند.

اما در مقابل این نظام و مکتب:

مکتب ادیان آسمانی است که مهم‌ترین پیام آن ضرورت تلفیق کیفیت و کمیت می‌باشد تلفیقی که نمونه‌ای از جلوه‌های آن در آیات قرآنی زیر تجلی می‌یابد:

ان الحسنات یذهبن السیئات^۱.

مثل الذین ینفقون اموالهم فی السبیل الله کمثل حبة انبتت سعیر

سنابل فی کل سنبله مائة حبة و.... یضاعف لمن یشاء والله واسع علیم^۲.

سألنی فی قلوب الذین کفروا الرعب^۳.

ان یکن منکم عشرون صابرون یغلبوا مأتین^۴.

۱. سوره هود، آیه ۱۱۴.

۲. سوره بقره، آیه ۱.

۳. سوره انفال، آیه ۱۲.

۴. سوره انفال، آیه ۶۵.

در این نظام، محاسبات، آمار و اعداد فقط بر اساس مشاهدات و محسوسات نخواهد بود و مجموع امور ظاهر و باطن در برآیند نهایی هر رخداد مورد مطالعه قرار می‌گیرد و از این منظر در مطالعه چگونگی رخداد حوادث و یا بررسی نتایج آن می‌بایست مجموع عوامل فیزیکی و ماوراء فیزیک، محاسبه و اندازه‌گیری شود. در این فرآیند در محاسبه‌ها دیگر همه چیز فقط اعداد نیست، بلکه اموری همانند ایمان، برکت، امداد غیبی، صبر، استقامت و... (و اعداد آن در ناحیه باطل) هم می‌باید در نظر گرفته شود، بدین جهت است که در آغازین آیات قرآن **الذین یؤمنون بالغیب ایمان** به غیب را زیربنای تمام ارزش‌ها، باورها، رفتارها و قضاوت‌های زندگی زمینی قرار داده‌است.

کمیت و کیفیت در حماسه عاشورا

یک تذکر یا پرسش: در عاشورا از کمیت و کیفیت کدام یک مبناست؟ اگر کمیت مبنای باشد که شکست جبهه‌حق واضح، آشکار و قابل پیش‌بینی بود و اگر کیفیت هم مبنای باشد، سرانجام عاشورا جز مرگ نیست و باز همین شکست ظاهری و مادی به چشم می‌خورد. در پاسخ باید گفت: در حادثه‌عاشورا یک اصل مهم را نباید فراموش کرد و آن اصل شهادت، آگاهی از شهادت و انتخاب نهایی شهادت از سوی امام حسین در مسیر قیامش می‌باشد (یعنی پذیرش و توجه به مرگ و مرگ آگاهی در زندگی دینی). در این قیام قرار بود حسین ثارالله باشد (خون خدا)، که با ایشان، جریان تاریخی حق برای همیشه آبیاری گردد. پس معیار پیروزی و شکست در این حادثه، نباید بر اساس مرگ و زندگی ظاهری محاسبه و اندازه‌گیری شود، بلکه باید آثار و نتایج گسترده

این حادثه را در انتخاب چگونگی مرگ و بازتاب‌های آن بر سراسر تاریخ بشری را مطالعه کرد، بدین جهت نگاه ریاضی‌وار به عاشورا را از چند منظر زیر مورد مطالعه قرار خواهیم داد.

- ۱- محاسبات عددی ظاهری در جبهه‌حق و نقش کیفی آن
- ۲- محاسبات ظاهری عددی و کمی دشمن و نتایج آن
- ۳- محاسبه وسعت کیفی و کمی عاشورا در فلسفه و وسعت تاریخ بشری.

۱- نمونه‌هایی از محاسبه کمی و کیفی جبهه حق

الف: هندسه و مسافت

فاصله مکه تا مدینه بین ۱۴۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر است و امام این فاصله را ۲۳ روز همراه کاروان کوچکی از اهل بیت و یارانش طی کرده است (میانگین طی مسافت در هر روز $60 = 1400 \div 23$).

درس‌ها

استقامت، صبر، پایداری و استواری:

- چرا که در طی پیمودن مسیر - خانواده حضرت همراهش بودند - بارها با ریزش نیروها روبرو شد.
- بارها خبرهای ناگواری همانند خبر شهادت حضرت مسلم می‌رسید - با سپاه دشمن مواجهه شدند.
- هر کس در آغاز یا در طول سفر با امام روبرو شد سعی در نصیحت و ممانعت امام از این سفر را داشت.
- ولی امام استوار و مصمم به این آیه عمل کرد: **الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا...**

ب: آمار و ارقام

شهر کوفه در حوالی سال ۶۰ (ه ق) براساس برخی آمارهای تقریبی در برگیرندهٔ نزدیک به صد هزار جنگجوی مسلمان عرب همراه خانواده‌هایشان بود.^۱ از این جمعیت در رویدادهای گوناگون عاشورایی، این آمار و ارقام داده‌شده که تحلیل و آنالیز آن به شرح زیر است:

دوازده هزار نامه از کوفه به امام رسید که هر نامه سه الی چهار امضا

$$\text{داشت} = ۳۶ \text{ تا } ۴۸ \text{ هزار دعوت} = \frac{۱}{۲/۷} \text{ تا } \frac{۱}{۲/۰.۸} \text{ کوفیان}$$

جمعیت بیعت کننده با حضرت مسلم به هنگام ورودش به کوفه

$$\text{هجده هزار نفر است؛ یعنی} = \frac{۱}{۵/۵} \text{ کوفیان}$$

یاران حضرت مسلم به هنگام قیامش در کوفه که خیلی سریع هم

$$\text{متفرق شدند، چهار هزار نفر بودند؛ یعنی} = \frac{۱}{۲/۵} \text{ کوفیان}$$

لشکر کوفه در کربلا بنا بر گزارش‌های مستند یا بیست‌دو هزار نفر بوده و

$$\text{یا سی هزار نفر بود؛ یعنی} = \frac{۱}{۴/۵} \text{ یا } \frac{۱}{۳/۳} \text{ کوفیان}$$

علت تردید در آمار و ارقام لشکرهای اعزامی به کربلا این بوده که

اغلب این گروه‌ها در دسته‌های هزار تا دو و یا سه هزار نفری به کربلا

اعزام می‌شدند، ولی در میانه‌راه از هر هزار نفر، تنها حدود چهارصد نفر به

کربلا می‌رسیدند و مابقی به بیابان یا نخلستان‌های حاشیهٔ فرات در طول

مسیر فرار می‌کردند، بدین جهت کل کوفیان کناره‌گیر و متواری می‌شدند.

$$۱۰۰ - ۳۰ = ۷۰ \text{ هزار} = \frac{۲}{۳/۳}$$

۱. فتوح البلدان، ص ۳۴۵؛ معجم البلدان، ج ۴، ص ۹۱.

و آمار فراریان از واحدهای اعزامی به کربلا می‌شود $\frac{1}{2/5}$ نسبت به

لشکر کوفه، حاضر در کربلا

آمار یاران حضرت ۷۲ نفر می‌باشد که از این تعداد یاران غیر هاشمی، ۵۴ (۱۸-۷۲) نفر است. از این‌ها با حذف یاران بصری و غلامان حضرت،

کوفیان پیوسته به حضرت حداقل ۴۵ نفر می‌باشند یعنی $\frac{1}{2222}$

و مهم‌ترین آمار: اگر یاران حضرت ۷۲ نفر باشند و لشکر کوفه را همان

۲۲ و یا ۳۰ هزار محاسبه نماییم، نسبت حق و باطل در این نبرد چنین است:

$$\frac{1}{416} = 72 \div 30 \text{ هزار} \quad \frac{1}{305} = 72 \div 22 \text{ هزار}$$

درس‌ها و پیام‌ها

کوفه شهر هزار رنگ، هزار فرقه و پیدایش گروه‌های خلق‌الساعه‌ای است که سریع از هم می‌پاشید.

یاران امام در روز عاشورا هر نفر، حداقل در برابر سیصد نفر بود و بر

اساس محاسبه‌ی ظاهری دشمن قرار بود نبرد عاشورا نهایتاً یک ساعته به

پایان رسد، ولی مدیریت معنوی و کیفی حضرت این نبرد را نزدیک به

هشت ساعت (دو ساعت از روز گذشته تا هنگام وقت شرعی نماز عصر)

کشاند و این نه برای زنده ماندن و نفس کشیدن بیش‌تر بلکه برای نشان

دادن عمق مظلومیت حق در برابر اوج نمایش چهره‌پلید باطل آن هم نه در

قالب بی دینی، کفر و شرک، بلکه در قالب اسلام منافقانه‌ی اموی بود.

و نشان دادن این که حتی در سخت‌ترین شرایط مدیریت فعال حق

می‌تواند باطل را به زبونی، عجز و درماندگی بکشاند، به گونه‌ای که آن‌ها

برای پیروزی ظاهری و موقت حاضر به انجام رفتارهای شیطانی، جنگ ناجوانمردانه و نشان دادن اوج پستی و ذنات، می‌شوند.

۲- حساب و آمارهای خیالی جبهه باطل

هدف ابن زیاد از به شهادت رساندن سیدالشهدا اجرای نقشه تاریخی امویان برای نابودی همیشگی حق و حقیقت و اهل بیت عصمت و طهارت (قطع جریان تاریخی نبوت - امامت) بود که منجر به حاکمیت مطلق و ابدی باطل می‌شد.

عمر بن سعد هم با این تصور فرماندهی را پذیرفت تا به سرعت به حاکمیت ری برسد، تمام لشکریان کوفه حاضر در کربلا هم توهم بهره‌مندی از جوائز ویژه و ارزنده‌یزید و یک‌شبه، جزو طبقه ممتاز کوفه شدن را در سر داشتند.

فراریان و مخفی شدگان هم در محاسبات خود، حفظ زندگی حداقلی و چند روز نفس کشیدن بیش‌تر را هدف قرار داده بودند.
ولی از آن‌جا که:

الف) تدبیر نهایی امور عالم بر اساس معیارهای مادی، کمی و ظاهری نیست و تدبیر اصلی و نهایی امور به دست خداوند است.

ب) خداوند هم برای رفتار نیک و بد ما سنت‌ها و قواعد ثابت گذاشته است (سنت پاداش، تنبیه و...)

وضعیت کوفه درست پس از عاشورا و به مدد حماسه‌آفرینی کاروان اسارت، در امتداد حماسه‌آفرینی کاروان عاشورا چنین می‌گردد:

درست از هفته اول بازگشت لشکر به کوفه، تحت تاثیر سخنرانی‌های کاروان اسارت، موج افسوس و شرمندگی بر کوفه حاکم شده و پس از یک ماه، یزید از انجام اعمال کوفیان بیزاری می‌جوید و جشن پیروزی حتی یک روز هم در کوفه اجرا نمی‌شود، در دمشق هم فقط یک روز این جشن دوام آورد.

حکومت یزید که پنجاه سال برای آن سرمایه گذاری شده بود، سه سال بیش‌تر طول نکشید و با مرگ زودرس یزید در سال ۶۴ (ه.ق) حکومت بنی امیه به مدت ده سال دچار آشوب و تفرقه شد و در نهایت شاخه مروانیان به قدرت رسیدند و آن‌ها هم نتوانستند بیش‌تر از هفتاد سال خلافت کنند.

در سال ۶۵ (ه.ق) پس از مرگ یزید، کوفه شاهد قیام توابین است. در این قیام ابتدا شانزده هزار نفر شرکت می‌کنند، ولی در نهایت چهارهزار نفر با رهبر قیام (سلیمان بن سرد خزاعی) می‌مانند، این‌ها از کسانی هستند که به هنگام قیام سیدالشهدا در خانه‌های خود مخفی شده و امام را یاری نکردند و از این رفتار خود پشیمان شده بودند، آن‌ها پس از مرگ یزید، در قیامی زودرس به مصاف سپاه شام رفتند و بیش‌تر از سه‌هزار نفر از آن‌ها کشته شدند و مابقی گریختند.

در سال ۶۶ (ه.ق) مختار در کوفه قیام می‌کند. در یک سال و نیم حکومتش از بسیاری از فرماندهان و جانبان و حاضر در حادثه کربلا انتقام می‌گیرد (در این ماجرا تقریباً $\frac{2}{3}$ فرماندهان و نزدیک $\frac{1}{4}$ تا $\frac{1}{5}$ لشکریان حاضر در کربلا به درک واصل می‌شوند).

این در حالی است که در درگیری‌های مکرر این سال‌ها در شهر کوفه

بین مختار، اشراف و شورشیان شهر، عده زیادی کشته و مجروح می‌گردند تا این که در نهایت با حمله سپاه زبیریان از سوی بصره، سرانجام مختار همراه شش هزار نفر از یارانش (که غالبا از موالی بودند) به شهادت می‌رسند و این در سال ۶۷ (هق) بود.

حکومت دوباره زبیریان بر کوفه یک سال بیش‌تر دوام نیاورد و در سال ۷۱ عبدالملک بن مروان به کوفه حمله کرد و آنجا را از زبیریان گرفت، در این جنگ هم عده‌ای کشته می‌شوند و عبدالملک به کوفه و قصر کوفه می‌آید و وقتی در آنجا داستان سرهای بریده را در ده سال اخیر می‌شنود، دستور می‌دهد بخشی از دارالاماره کوفه را خراب کنند.

(سال ۶۱، سر امام - سال ۶۶، سر ابن‌زیاد - سال ۶۷، سر مختار -

سال ۷۱، سرمصعب بن زبیر، برادر عبدالله بن زبیر و والی کوفه)

پس از آن از سال ۷۴ (هق) حجاج بن یوسف ثقفی حاکم کوفه شد که تا سال ۹۵ حاکم کوفه و عراق بود و سراسر این دوران در کوفه دوران اختناق، دست‌گیری، قتل و آزار کوفیان بود، به گونه‌ای که به هنگام مرگ حجاج پنجاه هزار مرد و سی هزار زن در زندان‌های او بودند.^۱

۳- محاسبه بازتاب کیفی عاشورا و کمیت‌زایی ناشی از آن

کامل‌ترین ویژگی عاشورا ثارالله بودن امام است و این یعنی اوج کیفیت و بالاترین عنصر حیات معنوی، همانند ذره هسته ملکولی که کمیت آن کم است، ولی انرژی هسته‌ای ناشی از آن بسیار، بدین جهت اوج بازتاب

۱. برای مطالعه ر.ک: کوفه و نقش آن در قرون نخستین اسلامی، محمد حسین رجیبی (دوانی).

کیفی عاشورا را در جهان امروز می‌توان دید. به عنوان نمونه در جنگ‌های سی‌وسه‌روزه اسرائیل با حزب‌الله به روایت یکی از فرماندهان حزب‌الله: رزمندگان ما در خط مقدم جبهه برای شلیک هر نوع گلوله‌ای تنها فرصتی نزدیک یک دقیقه داشتند. چرا که اسرائیلی‌ها در این نبرد تمام توان جاسوسی و ماهواره‌ای خود و آمریکایی‌ها را در منطقه‌ای بسیار کوچک، چند ده کیلومتری جنوب لبنان متمرکز کرده بودند و سانت به سانت منطقه را توسط ماهواره‌ها و رادارها (فلزیاب و انسان‌یاب) زیر نظر داشتند. رزمندگان ما در تونل‌هایی در دل تپه‌ها مخفی شده بودند و به مجردی که از تونل خارج می‌شدند یا شلیکی انجام می‌دادند، سریع ماهواره‌ها رصد می‌کردند و به انبوه نیروهای اسرائیلی پراکنده در منطقه و مسلح به انواع تانک و سلاح‌های خودکار به سرعت گزارش می‌دادند و آن‌ها محل ثبت شده را پس از یک دقیقه زیر آتش شدید انواع سلاح‌های خود قرار می‌دادند. ولی وجود این‌که تمام تکنولوژی بسیار پیشرفته و محاسبات فیزیکی و کامپیوتری در اختیار اسرائیلی‌ها (و آمریکایی‌ها) بود، ما توانستیم سی‌وسه‌روز مقاومت نماییم (و البته اسرائیلی‌ها که در مقابله با نبرد کیفی ما کم آورده بودند، عقده‌هایش را بر سر غیرنظامیان خالی می‌کردند).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در تمدن امروزی تلاش می‌شود نگاه صرفاً کمی، معیار و مبنای زندگی، روش ارزش‌گذاری و قضاوت برای شخصیت انسان‌ها و اصول اخلاقی حتی معنوی باشد، ولی مطالعه حقیقت انسانی، تاریخ و زندگی او و مراجعه

به فطرت، نشان می‌دهد که بدون کیفیت معنایی و معنوی، کمیت به تنهایی، باعث سقوط آدمی می‌گردد. پس راه سعادت و موفقیت عاشورائیان در اعتدال بین کیفیت و کمیت و تعادل در محاسبات معنوی با معیارهای دنیوی است.

درس هفتم

درس تعلیمات اجتماعی: هیئت

هدف درس

در این درس، هدف اصلی معرفی الگوی جامعه‌حسینی است، در کتاب تعلیمات اجتماعی هدف این است که نوجوانان با تاریخ، منشأ و چگونگی پیدایش جوامع، شهرها و روستاها آشنا شوند و آن‌گاه با قوانین و قواعد زندگی اجتماعی آشنا شده تا بتوانند ضمن رعایت قوانین اجتماعی، بهترین و بیش‌ترین حضور اجتماعی را داشته باشند. اینک پرسش اصلی این درس این است که مدینه‌فاضله‌اهل بیت چیست؟

روابط افراد در این جامعه با هم‌دیگر چگونه و ناشی از چه علل و عواملی است و آیا این جامعه نمونه و الگویی دارد؟
در این درس تلاش می‌شود با بازشناسی هیئت‌های عاشورایی و ریشه‌یابی تاریخی آن در عاشورا، نوجوانان در زندگی خود به فعالیت‌های اجتماعی در قالب و ساختار و بر مبنای قوانین و قواعد هیئات مذهبی و عاشورایی تشویق شوند.

پیش درآمد: جامعه حسینی

مدل زندگی شهری مدینه و مکه به گونه‌ای بر اساس حاکمیت باطل و تعلقات دنیوی طراحی شده بود که به فرموده امام‌سجاد: «برای ما اهل بیت در مکه و مدینه، حتی بیست نفر یاور هم یافت نمی‌شد».

بدین جهت در مدت اقامت امام در مکه با وجود ورود تدریجی جمعیت حاجیان، وضعیت فکری، فرهنگی و اعتقادی حجاج به گونه‌ای بود که هیچ‌گونه تشکل و تجمع بزرگ و مردمی به دور امام شکل نگرفت.

ولی در این مدت تعدادی از شیعیان خالص از کوفه و بصره خود را به امام رساندند، بدین جهت به هنگام حرکت سیدالشهدا از مکه به سوی کربلا (به ویژه پس از ریزش همراهان طماع و دنیاپرست) تشکل و تجمعی بسیار کوچک شکل گرفت که در طول راه و تا شب عاشورا تدریجا به جمعیت هفتاد و دو نفری رسید. اگر چه عمر این تجمع و تشکل را از اولین لحظه خروج امام از مکه هم حساب کنیم، بیش‌تر از یک ماه نمی‌شود، ولی در طول این یک ماه این جامعه کوچک دارای ویژگی‌های بسیار جالب و خاصی بود و برای هر فردی که به آن ملحق می‌شد، از همان آغاز به اجرا گذاشته می‌شد، که برخی از این ویژگی‌ها به شرح زیر است:

معیار ورود به آن، انتخاب آگاهانه، آزادانه و عاشقانه خود افراد بود. کانون جامعه، شخص امام معصوم بود نه به دلیل برتری ایشان در زور یا تزویر بلکه چون انسان کامل، دارای عصمت و آگاهی غیبی است و تمام زیبایی‌های انسانی را در نقطه اوج خود دارا می‌باشد.

در این جامعه ولی و رهبر، انسان‌ها و افراد را نه برای خودش و در خدمت خودش، بلکه برای خودشان و در مسیر رشد و کمال خودشان می‌خواست و از خودشان به خودشان مهربان‌تر بود.

در این جامعه هیچ کس بر دیگری، برتری و ادعایی نداشت و همه در کمال اخوت، برادری و برابری بودند (درست همانند عقد اخوت در جامعه مدینه النبی).

در این جامعه هر کس هر آن چه دارایی داشت، اعم از استعداد و توانمندی انسانی و یا منابع و دارایی دنیوی و اقتصادی، صادقانه و خالصانه در خدمت همگان می گذاشت.

در این جامعه همه در اوج تلاش و فعالیت بودند، چون رهبر و امام آن‌ها از همه آن‌ها تلاش‌گر و فعال‌تر بود و همه سبقت در خیرات اجتماعی داشتند.

در این جامعه هر کس می‌خواست به حق بیبندد، سریع توسط همه جمع پذیرفته می‌شد و بر اساس حق باوری و حق زیستی او در زمان حال سنجیده، توجهی به گذشته حتی سیاه او نمی‌شد. و....

بیاید برای درک بهتر این جامعه با هم سری بزنیم به خیمه‌گاه حسینی در چند شب و روز اقامت در کربلا. در این کاروان، اصحاب و بنی‌هاشم در کنار هم‌دیگر و در کمال صفا و صمیمیت با هم بودند و هر کس به امام می‌پیوست چه زهیر، چه حرّ و چه توابین لشکر عمرین سعد، سریع در جمع یاران امام قرار می‌گرفت و همه عاشقانه او را می‌پذیرفتند و آن‌جا آکنده از صداقت، صمیمیت، فداکاری، ایثارگری و تلاش و کوشش در حد توان بود. و بدین‌گونه بود که: هیئت اصحاب‌الحسین شکل گرفت.

هیئتی که امام حسین درباره آن‌ها می‌فرماید:

«من اصحابی باوفاتر از یاران خود نیافتم».

آیا می‌دانید

اصحاب‌المهدی (عج) سیصد و سیزده نفر هستند، آن‌ها تا قبل از شب و روز عاشورای ظهور، غالباً نه هم‌دیگر را می‌شناسند و نه با هم‌دیگر در ارتباط بوده‌اند. آن‌ها حتی اهل یک منطقه و از یک نژاد و فرهنگ واحد نیستند. به تصریح احادیث چون اراده‌خداوند به ظهور تعلق می‌گیرد، خداوند آن‌ها را با طی‌الارض در شب و روز عاشورای ظهور در مکه جمع می‌کند و آن‌ها را با محوریت ایمان و عشق به امام مهدی بر گرد هم جمع می‌نماید و آن‌ها ضمن این‌که با امام بیعت می‌کنند، تازه با هم‌دیگر آشنا می‌شوند و عاشقانه هیئت اصحاب‌المهدی را شکل می‌دهند. البته آن‌ها قبل از رسیدن به این هیئت، شرائط ایمان و اخلاص و عمل صالح را در خود فراهم ساخته‌اند تا بتوانند توفیق دریافت این مقام را داشته باشند.

هیئت

هدف پیامبر از تغییر یشرب به مدینه‌النبی و مرکز قرار دادن مسجد در آن‌جا به جای مرکزیت بازار و ساختمان‌های حکومتی، محقق ساختن مدینه‌فاضله و آرمان شهر اسلامی بود.

در این شهر عقد اخوت مبنای روابط اجتماعی بود، بدین‌گونه که: دو برادر دینی در تمام دارایی و امکانات دنیوی هم‌دیگر با هم شریک باشند و نیاز هم‌دیگر را برطرف کنند و هر گاه هر کدام از آن‌ها نیازمند، شد سر جیب برادر خود برود و تنها به مقدار نیاز پول بردارد و.... این طرح پیامبر برای ساختن جامعه‌دینی بود، ولی متأسفانه غصب

خلافت دوباره ارزش‌های اجتماعی جاهلی را بازگرداند و دوباره تبعیض‌ها، اختلاف‌ها، قوانین تحمیلی، رابطه بالادستی و پایین دستی و... ایجاد شد. ولی امامان معصوم هر گاه فرصتی تاریخی می‌یافتند، همانند حکومت کوتاه امیرالمؤمنین و یا جمع یاران حسینی، سعی می‌کردند الگوی جامعه‌نبوی را احیا و اجرا کنند.

هیئت‌های عاشورایی از منظر جامعه‌شناسی

بر اساس آن چه از ویژگی اجتماعی قافله و کاروان حسینی بیان شد، در طول تاریخ شیعه و زیر نظر راهنمایی‌های آن‌ها، تدریجاً تشکل‌ها و برنامه‌های اجتماعی-عاشورایی، شکل و قالب هیئت به خود گرفت.

هیئت: گروه و فعالیتی اجتماعی است که مبنای شکل‌گیری و استمرار آن به جبر محیطی (مثل پیدایش یک شهر کنار رودخانه و منابع آبی)، نیاز غریزی انسانی (همانند پیدایش اصناف گوناگون به خاطر نیازهای انسانی) و قوانین تحمیلی (همانند نهاد و سازمانی مثل مدرسه یا ادارات دولتی) نیست، بلکه هیئت، تشکلی خودجوش است که در آن جمعی از مردم با قصد و اراده خود بر اساس عشق و علاقه به فرهنگ حسینی گرد هم جمع شده‌اند تا مناسک و شعائر دینی را اجرا کنند.

در این گروه تقسیم وظایف و جمع‌آوری هزینه‌ها (غالباً) بر اساس استعدادها، خیرات و نذورات است.

از ویژگی ممتاز هیئت در مقایسه با دیگر تشکل‌های اجتماعی موارد زیر است:

- بالا بردن راندمان و بازدهی فعالیت‌ها به دلیل عشق و علاقه افراد.
- حذف سیستم نظارتی و ایجاد روحیه خود نظارتی در تک تک افراد.

– انجام فعالیت‌ها برای عشقی بالاتر از روابط اجتماعی و توقع دریافت مزد از صاحب حقیقی هیئت و افرادی همانند خود.

من و هیئت

میزان و نوع حضور هر فرد در هیئت‌های عاشورایی، به میزان معرفت و محبت حسینی او باز می‌گردد. بدین جهت در منابع حدیثی شیعه، ابوابی فراتر از یکی دو کتاب وجود دارد، همانند کتاب الایمان، کتاب العشرة، کتاب حقوق‌الاکوان و... در این منابع حدیثی، تلاش اهل بیت بر ایجاد جامعه و روابط اجتماعی بر مبنای محبت و عشق به ولی و ایجاد رابطه صادقانه و عادلانه بین امام، یاوران است. رابطه‌هایی که اگر نهادینه شود، در قالب تشکل‌ها و تجمع‌های کوچک می‌تواند خود را نشان دهد و تدریجاً رو به توسعه برود.

پس بیاییم در مدرسه یا محله و یا حتی در فامیل خود با اولویت گروه همسالان پایه‌گذار هیئت‌های جدید مذهبی باشیم و این هیئت‌ها را مبنای فعالیت‌های اجتماعی خود قرار بدهیم تا بتوانیم جاذبه اجتماعی برای مکتب حق را فراهم کنیم.

همان‌گونه که شهرهای مذهبی شیعه همانند کربلا، نجف، مشهد و قم، در طول تاریخ تدریجاً همین‌گونه ایجاد شده‌اند.

درس هشتم

درس زیست‌شناسی: شور و شعور طبیعت

هدف درس

در درس زیست‌شناسی دانش‌آموز موضوع شناخت را جهان مادی که جهانی مرده و بدون شور و شعور است، تصور می‌کند که می‌تواند در آن هرگونه دخل و تصرفی داشته باشد. امروزه دانش و تکنولوژی بشر به توانایی تصرف و دخالت در وضعیت طبیعی برخی فرآیندها همه دست یافته است.

مواردی همانند: جادوی بیولوژیک، ژنتیک و... با این نگاه، طبیعت ابزاری در اختیار انسان است که می‌تواند جهت سودآوری بیش‌تر هر کاری با آن انجام دهد و از همین جاست که انواع بحران‌ها و نابسامانی‌های زیست محیطی متولد می‌گردد و دامنه این دانش لجام گسیخته حتی به بی‌ارزش شدن انسان و ابزار شدن او منجر شده است، به گونه‌ای که اکنون مواجهه با خطرات فراوانی حتی در نسل آدمی را برایش به ارمغان آورده است.

ولی در نظام دینی، طبیعت دارای شور و شعور است و توسط مدیری مدبر و غیبی اداره می‌شود و بر آن مجموعه‌ای از سنت‌ها حاکم است، سنت‌هایی که دائر مدار رفتار انسانی می‌باشد و اوج این تبعیت و همراهی

سنت‌های طبیعی از وضعیت انسانی، در تبعیت و همراهی آن‌ها با ولیّ معصوم می‌باشد. بدین جهت است که برخی اجزای طبیعی کربلا و یا روابط عاشورایی، نه تنها قداست می‌یابد بلکه دارای اثر، برکت و خاصیت نورانی و معنوی می‌گردد.

در این درس بازشناسی چگونگی این رابطه و هم‌چنین کشف چگونگی بهره‌مندی از آن مورد توجه می‌باشد.

طبیعت هوشمند قرآنی

نگاه قرآن را در رابطه با معرفی خود از طبیعت و رابطه و بازتاب متقابل رفتار انسان‌ها با طبیعت، به عنوان نمونه از منظر آیات زیر می‌توان دریافت:

فَسُبْحَانَ الَّذِي بَدَأَ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ ۱.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۲.

وَ أَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبُحُ بِحَمْدِهِ وَ لَكِنْ لَا يَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۳.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَ

الْأَرْضِ ۴.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ ۵.

با توجه به این آیات: ضمن این‌که ملکوت و حقیقت هر چیزی حتی

۱. سوره یس، آیه ۸۳

۲. سوره‌های حدید، حشر، صف، آیه ۱.

۳. سوره اسراء، آیه ۴۴.

۴. سوره اعراف، آیه ۹۶.

۵. سوره دخان، آیه ۲۹.

آسمان و زمین به دست و اختیار خداوند است، طبیعت هم شور و شعور در مسیر عبودیت و تسبیح حق تعالی دارد و بر همین اساس است که همین طبیعت دچار وضعیت‌های زیر می‌گردد:

طبیعت عذاب، بلا و نعمت و یا طبیعت خیر، رحمت و برکت.
طبیعت محزون و یا شادمان نسبت به برخی و طبیعت بی تفاوت نسبت به برخی دیگر.

و این به معنی وجود رابطه هوشمندانه و متقابل بین طبیعت و جامعه انسانی و اثرگذاری نوع رفتار و کردار انسان بر طبیعت است و البته نقطه‌اوج این اثرگذاری در رابطه ویژه طبیعت با اولیای معصوم که انسان‌های کامل هستند، می‌باشد.

چرا که انسان‌های کامل در اوج تسبیح و حمد و عبودیت هستند و به خاطر این اعلی مرتبه بودن تسبیح آن‌ها، تسبیح و حمد دیگر موجودات انسانی و غیرانسانی هم باید هماهنگ و بر همان الگو باشد، بدین جهت هماهنگی تام و تمام بین طبیعت و ولی معصوم است.

از این منظر است که روایات بهشت و جهنم معنا می‌یابد که: بهشت از نور اهل بیت و با محوریت محبت اهل بیت آفریده شده است. جهنم جایگاه بغض و دشمنی با اهل بیت است و اگر بغض اهل بیت نبود، اصلاً جهنم به وجود نمی‌آمد.

عاشورای طبیعت و طبیعت عاشورایی

درباره رابطه پیوند عاشورا و طبیعت به چند گزارش حدیثی و یا تاریخی دقت کنید:

آسمان در روز عاشورا در مصیبت حضرت محزون و گریان بود و این

گریه‌اش را با سرخی خاص غروب آن روز نشان داد. در روز عاشورا هر سنگی را در بیت‌المقدس از زمین برمی‌داشتند، از زیر آن خون جاری می‌شد. هر کس از لشکریان کوفه وسیله‌ای از وسایل و لباس‌های حضرت را غارت کرد، به نوعی گرفتار بیماری، فلج و نقص عضو شد و مرگی سریع او را در گرفت. پس از شهادت حضرت، تربت کربلا چون کیمیا شد، چرا که شفا در آن قرار داده شد و بیمه وسایل مسافران قرار گرفت و.... آب فرات از دیگر آب‌های کره‌خاکی، امتیازی خاص یافت، به ویژه توصیه شد که کام نوزادان را با آب فرات باز کنید و برای شفا از آن استفاده کنید.^۱ در حرم حسینی در کنار مرقد مطهر، زیر قبه نورانی آن حضرت، دعاها مستجاب می‌گردد. سجده بر مهری که از تربت سیدالشهدا باشد، حجاب‌های هفت‌گانه را برمی‌دارد (حدیثی از امام‌صادق) و بهترین تسبیح، تسبیحی است که از تربت کربلا باشد و صرف در دست گرفتن آن، ثواب برای انسان ثبت می‌نماید.

جمع بندی

با توجه به این که امام معصوم اشرف مخلوقات است، بنابراین هر آن چه به او تعلق داشته باشد، نورانیت و معنویت ویژه‌ای می‌یابد. در میان اهل بیت تنها سیدالشهداست که درباره خون پاک و به ناحق ریخته‌اش

۱. در این زمینه، مربی می‌تواند از بحث معجزه آب و تحقیقات جدید و معاصر روی ملکول‌های آب و حالات متفاوت ملکول‌های آب در مواجهه با سخنان گوناگون انسان‌ها، بهترین و بیش‌ترین استفاده را داشته باشد.

بر زمین گرم کربلا، تعبیر ثارالله (خون خدا) آمده است. بدیهی است که وقتی طبیعتی با پاک‌ترین خون بشری آن هم در مظلومانه‌ترین و سخت‌ترین مصیبت و رنج آغشته گردد، می‌بایست از منظر قانون و سنت‌های آسمانی و ویژه خداوند، این خاک، زمین، آب و هوا و مکان، آثار و خواص ویژه‌ای بیابد (در غیر این صورت، حکمت و عدالت خداوندی زیر سؤال خواهد رفت).

رابطه و نیاز من و طبیعت عاشورایی

امروزه به مدد دانش، مطالعات و تکنولوژی پیشرفته، اثبات شده است که نه تنها آب (پژوهش‌های جدید درباره ملکول‌های آب) و خاک، بلکه نوع سخن و چه سخنی گفتن هم، در هستی اطراف ما و حتی بر روح و جسم خود گوینده، اثر دارد، به ویژه اگر مجموعه‌ای از کلمات به صورت پیوسته، مرتب و منظم در روزهای متوالی گفته شود.

اگر این کشف علمی درست باشد، تایید محکمی بر آموزه‌های اخلاقی، اسلامی است که نوع سخن گفتن افراد در سرنوشت آن‌ها (حتی در سرنوشت تکوینی و طبیعی آن‌ها) تأثیر مستقیم دارد.

با این نگاه، عاشورا و سیدالشهدا، فرصتی طلایی را در اختیار ما می‌گذارد تا به کمک آن بهتر، بیش‌تر و با تضمین مطمئن‌تر به سعادت دنیا و آخرت برسیم، البته برای تحقق این هدف کمی ریاضت، صبر و تحمل نیاز است، چرا که «نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود». بدین جهت در اسلام، فرهنگ و ویژه وجود دارد که:

«من اخلص لله اربعین صباحا جرت ینایع الحکمة من قلبه علی

لسانه؛ هر آن کس که چهل صبح برای خداوند خالصانه رفتار نماید چشمه‌های حکمت از قلب او بر زبانش جاری خواهد شد».

و این یعنی خودسازی‌های ویژهٔ چهل روزه که آثار عجیب و شگفت دارد. یکی از این خودسازی‌های چهل روزه که حتی بر طبیعت جسم آدمی و بر نیازهای اجتماعی، تربیتی و اقتصادی هم اثر دارد:

چهل روز خواندن زیارت عاشور است. و البته ده روز خواندن هم آثار خوبی دارد، اگر چه به زیارت خوانی چهل روز نمی‌رسد.

در این زمینه مطالعهٔ سیرهٔ ابرار، علما و صلحا نشان می‌دهد بخشی از توفیقات را به برکت زیارت عاشورا دارند، به ویژه برخی که در مسیر تحصیل علم، در آغاز راه افرادی کندذهن و کم‌توفیق بودند، ولی به برکت توسل، سلوک و تقرب‌جویی به چهل روز زیارت عاشورا، توفیق و برکت، برای مغز، قلب، فکر، اندیشه و تلاش‌های علمی، اخلاقی و اجتماعی خود به همراه آوردند. مواردی همانند:

- زیارت عاشورا خوانی در شهر سامرا در زمان مرجعیت میرزای شیرازی، وقتی که در شهر وبا آمده بود، توسط شیعیان شهر و هدیه کردن ثواب آن به مادر گرامی امام‌زمان و بازتاب آن در رفع وبا از شهر.

- و حکایت پایانی این بخش را می‌توان توجه دادن مبلغ ارجمند به دو تشرف مهدوی موجود در مفاتیح‌الجنان دانست، چرا که هر دو تشرف (تشرف حاج علی بغدادی و سید احمد رشتی) دربر گیرندهٔ سخنان امام‌زمان در رابطه با بازتاب‌های توسلات حسینی و زیارت عاشورا بر زندگی انسانی و سر آن، توصیه‌ها و سخنان جالبی است.

در این درس سخن از منشأ و ریشه این آثار و خواص طبیعت عاشورایی بود و این که ریشه این همه در عظمت مصیبت و در نتیجه پاداش آسمانی و ملکوتی آن، این خواص را در بر خواهد داشت و نتیجه این رابطه دو سویه، پیدایش آثاری در طبیعت است همانند: نورانیت، برکت، سلامت، و حاجت‌روایی. و انسان زرنگ و هوشیار کسی است که فرصت طلایی طبیعت عاشورایی را در مسیر نظم و برنامه‌ریزی ابعاد گوناگون زندگی خود از دست ندهد، چرا که یک ذره از تربت حسینی و یا یک توسل زبانی می‌تواند باعث ایجاد جهش کیفی مثبت و کسب توفیقی بزرگ (مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ) به مدد امدادهای غیبی عاشورایی گردد.

درس نهم

شریعت و احکام، اوج سلوک عاشورایی

هدف درس

تنها راه کمال و سعادت، نگاه جامع به ابعاد وجودی انسان و پاسخ گویی به تمام نیازها بر اساس الگوی انسان کامل است، ولی متأسفانه افراد بسیاری که از سختی رفتارهای ظاهری قصد فرار دارند، در پیروی از حق و حقیقت، میل و عشق باطنی را کافی می‌دانند و اعتقاد دارند همین که دلت پاک باشد، کافی است. نقطه اوج تبلیغی عرفان‌های کاذب معاصر، بر همین مسئله شریعت‌گریزی دور می‌زند.

در این درس ضمن معرفی عرفان عمل محور عاشورایی و تأثیر شریعت، فقه و احکام دینی در حسینی شدن، به دانش‌آموز توجه می‌دهد که بدون ظاهر و سیر و سلوک عملی، بر طبق شریعت نمی‌توان به صفای باطن، قرب به ولی و سعادت دنیا و آخرت رسید.

یک اندرز: مردی خدمت سیدالشهدا رسید و گفت: «من مردی خطاکارم

و در برابر گناه، تاب نمی‌آورم مرا نصیحتی فرما؟»

امام فرمود: «پنج کار را انجام بده، آن‌گاه هرچه خواهی کن.»

- ۱- روزی خدا را نخور،
- ۲- از قلمرو خدا بیرون برو،
- ۳- به جایی برو که خداوند تو را نبیند،
- ۴- هر گاه فرشته مرگ آمد جان تو را بگیرد او را از خود بران،
- ۵- هر گاه مالک دوزخ خواست تو را در آتش افکند، در آتش مرو؛
در این صورت هر چه می خواهی گناه کن.^۱

از جلوه های شخصیت شناسی امام

در زیارات حسینی می خوانیم که: «أشهد أنك قد اقمت الصلوة و آتیت الزکاة و امرت بالمعروف و نهیت عن المنکر».

در نسبت و پیوند حضرت و یارانش با نماز و قرآن به این دو طرح توجه کنید.

جلوه‌ای از سیره فقهی - سیاسی حضرت

هجرت امام به مکه و اقامت در آن جا، جهت بهره‌مندی از حرم امن الهی بود، ولی به مجرد این که متوجه شد با حضور مأموران اموی حرم دیگر نا امن شده و احتمال خونریزی در حرم می‌رود، برای حفظ حرمت حرم، از مکه خارج شد.

سیره اجتماعی - فقهی حضرت

معاویه در زمان خلافت قصد خواستگاری از یکی دختران بنی هاشم برای یزید را داشت ولی امام به مجرد اطلاع، دیداری با دختر که از بستگانش بود، داشته و ضمن توجه دادن او به اصل کفویت، او را به ازدواج یکی از جوانان بنی هاشم در آورده و خود حضرت مهریهٔ آن‌ها را از اموالش متقبل می‌گردد.

تحلیل شخصیت سیاه و سفید و خاکستری

از دریچهٔ عاشورا اگر قصد دارید چرایی و چگونگی پیدایش شخصیت‌های گوناگون در جامعه نسبت به حق و باطل را مطالعه کنید، یکی از مهم‌ترین معیارها و میزان‌ها پایبندی به فقه، احکام و اعمال دینی است، چرا که میزان در قیامت حضرت علی و ولایت اوست و متعلق و موضوع میزان و سنجش، اعمال است (علی میزان الاعمال).

از این منظر هر چه اعمال فرد نسبت به سلوک عملی ولی، دارای قرب، همانندی و هماهنگی باشد، باعث هماهنگی ظاهر و باطن شده و امید سعادتش می‌رود، ولی در غیر این صورت ناهماهنگی ظاهر و باطن صورت

می‌گیرد و چون این دو نسبت به هم‌دیگر مثل ظرف و مظروف هستند، هرگونه تحول مثبت یا منفی در ظرف مستقیم بر مظروف اثر می‌گذارد: ظرفی که سوراخ باشد، کم‌کم آبش خالی می‌شود.

از این منظر است که در سخنان حضرت و گزارش‌های تاریخی مهم‌ترین ابعاد رفتاری لشکر کوفه در کربلا را چنین بر شمرده‌اند:

ناپاکی مولد جانین و حادثه گردان‌های لشکر کوفه (در علم کلام و گزارش‌های تاریخی این مسئله اثبات شده است).

عدم توجه به حلال و حرام در روابط اقتصادی و حرام خواری (در سخنان حضرت)

عدم رعایت حرمت قرآن خوانی امام در شب عاشورا و عدم حرمت نگهداری برای نماز روز عاشورا

در ممانعت از امر به معروف امام، به هنگام خطبه خواندن حضرت به وسیله سر و صدا راه انداختن

در انباشت ثروت نزد اشراف کوفه و ندادن خمس و زکات اموال

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

در بحث شناخت حقیقت احکام و بازتاب آن بر زندگی آدمی از چند منظر می‌توان به احکام و فقه نگاه کرد:

یکی از منظر فلسفه و اصل قرار دادن احکام در زندگی انسانی است.

دیگری از منظر آثار وضعی و بازتاب‌های طبیعی فعل و یا ترک آن‌هاست.

این دو منظر را اگر به متن عاشورا ببریم، می‌تواند زندگی عاشورایی و

عرفان حسین را به ما یاد بدهد، بدین‌گونه که:

راه حسینی شدن عمل به احکام دین است.
راه زندگی عاشورایی، نهادینه کردن ارزش‌ها و دستورات فقهی در زندگی است.

تنها شرط امام برای جذب افراد به کاروانش و جزو یاران باوفایش شدن، تعهد آن‌ها به فقه دین و عمل به آن بود.

اصولا امام خانواده‌اش را با خود در طول مراحل قیام همراه آورد تا به همگان تأکید کند که اگر می‌خواهید مدل و نمونه‌ای از جامعه‌آییده‌آل حسینی را ببینید، در آیینة اهل بیت حضرت و بنی‌هاشم، آن هم از منظر (معرفت و شریعت) بنگرید و با همراه شدن با این کاروان، سعی کنید تدریجا به این مرحله از عبودیت و سلوک در رفتار دینی نزدیک شوید تا به بالاترین درجه برسید.

مگر نه این است که برای رسیدن به مقام‌ها و مراتب عالی‌ه، چهل روز زیارت عاشورا مجرب است، خود زیارت عاشورا یکی از مستحبات فقه و شریعت دینی است. بنابراین ارتقا فرهنگ و هیئت‌های حسینی و بهره‌مندی بهتر و بیش‌تر آن‌ها از طریق جمع کردن آیین‌ها و مراسم‌های حسینی با فقه و احکام دینی است. از این رو بیاییم در برزخ و حد واسطی بین اصحاب الحسین و اصحاب المهدی با شریعت محوری در لحظه لحظه زندگی خود سعی در برقراری نسبت درست بین خود و یاران اهل‌بیت داشته باشیم.
از این جهت فرهنگ عاشورایی نباید در تزاخم و یا بهانه‌ای برای اقامه نماز باشد و یا انسان را مثلا از نماز صبح بیندازد.

